

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

**Historický výskyt velkých šelem na území
Šumavy a jižních Čech**

**(Historical occurrence of large carnivores in the
Bohemian Forest and southern Bohemia)**

Bakalářská práce

Autor: Tereza Červinková

Vedoucí práce: Ing. Jan Andreska, Ph.D.

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením

Ing. Jana Andresky, Ph.D., a že jsem citovala všechny použité informační zdroje.

Zároveň souhlasím s uložením své bakalářské práce v databázi Thesis.

Stochov, 19. 6. 2014

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala za trpělivost panu Ing. Janu Andreskovi, Ph.D., který, když jsem přišla, mi vždy ochotně pomohl a poradil.

Také bych ráda poděkovala svým rodičům za vzor, kterým mi jsou, za stálou podporu a neutuchající lásku, kterou jsem od nich vždy dostávala a dostávám.

A v neposlední řadě děkuji svému manželovi za oporu, kterou mi dává a důvěru, kterou ve mně má, díky němu jsem dnes tam, kde jsem.

Abstrakt

Tématem práce je historický výskyt velkých šelem na území Šumavy a jižních Čech. Jedná se o rešeršní práci, jež obsahuje pět klíčových oddílů. První z nich se zabývá vývojem krajiny, další čtyři se věnují příslušným druhům šelem. Jmenovitě medvědu hnědému (*Ursus arctos*), vlku obecnému (*Canis lupus*), rysu ostrovidovi (*Lynx lynx*) a kočce divoké (*Felis silvestris*).

Závěry vyvozené ze získaných dat ukazují na prokazatelný výskyt od šestnáctého do počátku devatenáctého století.

Klíčová slova:

medvěd hnědý, vlk obecný, rys ostrovid, kočka divoká, velké šelmy, výskyt, Šumava, jižní Čechy

Abstract

The theme of the bachelor thesis is The historical occurrence of large carnivores in the Bohemian Forest and southern Bohemia. This is a research work which contains five key sections. The first one deals with the development of the landscape, the ensuing sectors are dedicated to the respective species of carnivores. Namely, the brown bear (*Ursus arctos*), the grey wolf (*Canis lupus*), the lynx (*Lynx lynx*) and the wild cat (*Felis silvestris*).

The conclusions drawn from the data obtained indicate proved presence from the sixteenth to the beginning of the nineteenth century.

Keywords:

brown bear, wolf, lynx, wild cat, big cats, occurrence, Bohemian Forest, southern Bohemia.

Obsah

Úvod	7
1. Vývoj regionu	8
2. Vlk obecný	13
3.1. Zoologická charakteristika vlka obecného	13
3.2. Historický výskyt.....	16
3. Medvěd hnědý	25
3.1. Zoologická charakteristika medvěda hnědého	25
3.2. Historický výskyt.....	28
4. Rys ostrovid	39
4.1. Zoologická charakteristika rysa ostrovida	39
4.2. Historický výskyt.....	40
5. Kočka divoká.....	47
5.1. Zoologická charakteristika kočky divoké.....	47
5.2. Historický výskyt.....	49
6. Pes domácí	55
7. Diskuse	57
8. Závěr.....	58
9. Seznam Literatury	59
7.1. Literární zdroje	59
7.2. Internetové zdroje.....	60
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta	61
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1	61
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta	62
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1	62

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je historický výskyt velkých šelem, budu se zabývat územím Šumavy a jižních Čech. Vzhledem k migraci velkých šelem, které nevnímají fyzické hranice států, v několika částech práce uvádím výskyt, případně zástřelení šelem v sousedních zemích, tedy Rakousku a Německu. Jedná se o rešeršní práci, která mohla vzniknout díky dostupným archivním fondům ÚHÚL¹ Brandýs nad Labem.

Mezi velké šelmy je zařazen vlk obecný, medvěd hnědý, rys ostrovid a kočka divoká. Samotný historický výskyt bude u každé šelmy doplněn o zoologickou charakteristiku a tabulku, která uvádí intenzitu zástřelů v jednotlivých lesních závodech. Kromě již zmíněných šelem se na konci práce zmíním o psu domácím, na kterého bylo též vypisováno zástřelné.

Cílem práce bylo doplnění a zpřesnění údajů a vytvoření přehledu, který umožní další porovnání s dalšími regiony.

¹ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů.

1. Vývoj regionu

Než přistoupím k popisu vývoje konkrétního regionu jižních Čech, je nutné poznamenat, že přírodní podmínky všech oblastí jsou konečnou podobou dlouhodobého geologického vývoje. Šumava společně s částí Českomoravské vrchoviny, Českého lesa a Novohradskými horami tvoří moldanubikum (patří k němu i Bavorský les a hraniční oblasti v Rakousku). Horniny tvořící současnou Šumavu vznikaly v období proterozoika až mezozoika a patří k nejstarším horninám Českého masívu. Stáří většiny z nich se odhaduje na 600 milionů let. V mladším proterozoiku zaplavilo moldanubikum moře. Od konce proterozoika dodnes moldanubikum stále stoupá, proto od této doby již nikdy mořem zaplaveno nebylo. Později do již existujících hornin proniklo magma a vznikl moldanubický pluton, který je tvořen především žulami. Činností magmatu se usazené horniny později přeměnily na břidlice. Šumavská větev moldanubika hraničí se středočeským plutonem a Třeboňskou a Českobudějovickou pánví. Na východě tvoří hranici Vltava a na jihu Dunaj. Během terciéru došlo na Šumavě k alpinskému vrásnění, které se nevyhnulo ani Šumavě a její horské hřbety tak získaly dnešní podobu. V této době také docházelo ke vzniku řek a jednou z hlavních, která vznikla, byla i „praVydra“. Usuzuje se, že Vltava tehdy pramenila mnohem více na západě a směřovala k Dunaji. Ve střední Evropě a tedy i na Šumavě, jsou důležitým prvkem klimatické výkyvy neogénu, glaciály a interglaciály (doby ledové a meziledové). Během glaciál vznikaly ledovcové kary a pod nimi dnešní ledovcová jezera. Při interglaciálech docházelo k vodní erozi, která byla díky tání ledovců ještě umocněna, údolí tak na mnoha místech klesla o více než 100 metrů.

Během holocénu se na Šumavě rozšířil les. Původně téměř stepní oblast se tak změnila, do míst, kde byla do té doby jen bříza, vrba a borovice, se rozšířil jalovec, líska, dub a nakonec i smrk, který pokryl téměř celý prostor Šumavy. V době před asi 8 tisíci lety do téměř výhradně smrkového lesa pronikl buk a jedle, které o dalších 6 tisíc let později začaly smrk vytlačovat. (Hubený, 2013)

V době kamenné bylo území Šumavy řídko osídlené (Dolní Vltavice), během neolitu sice proběhla revoluce v osídlení, ovšem Šumavy se příliš nedotkla, protože tehdejší lidé osidlovali převážně území do 400 m. n. m. (Lokoč, Lokočová, 2010).

Později i v době bronzové a železné – Obří hrad u Studence, zde nebylo osídlení téměř žádné, ojediněle v místech, kde byla možnost rýžování zlata. Během pravěku vládla Šumavě divoká a nekulturní krajina. Je možné, že tudy před Kristem procházely obchodní stezky z vnitrozemí do Podunají. Po Kristu zde však nebylo osídlení žádné. Oblast Šumavy a jižních Čech byla k českému království připojena až po vyvraždění Slavníkovců roku 995. Politická hranice území byla tehdy mnohem hlouběji v Rakousku. Okrajová území Šumavy byla vzhledem ke své nižší nadmořské výšce pravděpodobně vykácena mezi lety 1000 a 1400. Trvale osídleno bylo však v této době pouze okolí dnešní Sušice a toku Otavy. Otava přitahovala kolonisty již v 9. a 10. století, díky možnosti rýžování zlata. Osídlení většinou nepřesahovalo 500 m. n. m. Do 13. století pokrýval Šumavu téměř nedotčený prales narušený pouze průchodem zemských stezek. Ve 12. a 13. století přibýlo osídlení kolem zemských stezek a na okrajích hvozdu, který byl však zatím neobydlen. Na přelomu 13. a 14. století došlo pravděpodobně k rozvoji osídlení i uvnitř pralesa, díky nové kolonizační vlně z Čech a hlavně také z Německa. Začalo docházet k tzv. vnější kolonizaci. Pohraniční lesy byly osidlovány obyvateli z Bavorska, Saska, Vlámka a Holandska. Díky počátkům těžby (Kašperské Hory, Železná Ruda, Hartmanice) byla osídlena další území. Během středověku tedy začalo docházet k čím dál, tím větší kolonizaci a také k rozsáhlému odlesňování. Počet obyvatel oproti 11. století se až ztrojnásobil. (Lokoč, Lokočová, 2010) Docházelo k těžbě dřeva, ale pouze v dostupných polohách, proto byla Šumava poměrně ušetřena. Ve 14. století se k hutím přidávají sklárny a kolonizace narůstá, z 500 m. n. m. stoupá a překračuje výšku 950 m. n. m. Ve výškách 600 – 1000 m. n. m. se zachovaly pouze malé fragmenty pralesa do období novověku, kdy byla většina ze zbývajících vykácena. Les nahradila kulturní step s roztroušenými sídly. S kolonizací se na území dostávaly nepůvodní druhy živočichů a rostlin vázané na člověka, původní druhy byly zatlačovány. Kraj byl hojně osídlen až do 15. století, na to mělo vliv i dolování stříbra a zlata.

V 15. století, v době husitských válek opadla kolonizace Šumavy, stezky nebyly tolik využívány, výše položená sídla byla opouštěna a les se začal opět šířit. Osídlení zůstalo zejména v nižších nadmořských výškách, území však zažívá hospodářský úpadek. Nový rozmach kolonizace přišel s rozmachem skláren v 16. a 17. století, nové

osídlení se však drží pod 900 m. n. m. Kolonizaci zastavila až třicetiletá válka, během které zahynulo až 43% české populace (Lokoč, Lokočová, 2010). Po skončení třicetileté války došlo ke klimatickým změnám a ochladilo se, což mělo za následek menší úrody a hladomor, který se dotkl převážně horských oblastí. K dalšímu rozmachu osídlení, které souviselo s těžbou dřeva, došlo až na počátku 18. století. Byla překonána hranice 900 až 1100 m. n. m. Největší sídelní rozvoj je zaznamenán v 18. a 19. století, kdy byla i Šumava nejvíce osídlena, zároveň její odlesnění dosáhlo 60% a byla vykácena většina starého pralesa. (Hubený, 2013) Lidé si začali uvědomovat, že Šumavský hvozd rychle mizí, dokonce proběhla snaha rodu Kolowratů, aby zastavili ničení pohraničních lesů, ale nepodařilo se jim to. Díky průmyslové revoluci, která na našem území probíhala od konce 18. do počátku 20. století, byla 1. června 1830 dokončena první koněspřežná železnice na našem území (i v Evropě) a to z Českých Budějovic do Lince a později až do alpského Gmundenu. Konešpřežka pomohla lépe dopravit sůl z Alp do českých zemí. Došlo tak k modernizaci staré solné stezky používané od roku 1550. (Andreska, 1994) Výstavba železnice samozřejmě Šumavu poznamenala. V druhé polovině 19. století dosáhlo osídlení hranice 1200 m. n. m. V letech 1840 – 1850 ještě probíhá výstavba nových vsí v pohraničním lese. Horské krajiny byly využívány k pasení a chovu dobytka, hlavně ovcí. Také orná půda se v horských oblastech zlepšila, převážně na to měl vliv císařský patent o zrušení nevolnictví a roboty v roce 1848. Počty lidí žijících na Šumavě se však postupně snižovaly a docházelo k vylidňování oblasti.

Koncem 19. století se prvně objevilo lesní hospodářství jako samostatné odvětví a dříve divoké a různorodé smíšené lesy se měnily na smrkové monokultury. Roku 1930 byla šumavská krajina (až na nedostupná nebo nevyužitelná místa) v podstatě podobná dnešní krajině. Zlomem byl rok 1937, kdy byla značná část Šumavy a Pošumaví odtržena a připojena k Německu. Města jako Nýrsko, Rejstějn, Prachatice a Volary ležela za hranicemi v Německu. Ráz krajiny se radikálně změnil v době po 2. světové válce, kdy došlo k vylidnění podstatné části Šumavy a zničení velkého počtu vesnic, jejich počet klesl asi na jednu třetinu. (Hubený 2013) Na hranicích vzniklo několikakilometrové hraniční pásmo a tak se tam mohla vrátit přirozená a divoká šumavská krajina. Německé obyvatelstvo bylo vysídleno a Šumavu částečně osídlili noví kolonisté z Čech.

V prosinci roku 1963 byla vyhlášena CHKO Šumava. Začalo se s postupnou, ale mnohdy dost násilnou rekultivací. Byla snaha zachovat i části zemědělských ploch, ale vedlo to paradoxně pouze k návratu lesa. Horská krajina Šumavy byla měněna budováním turistických center s lanovkami a vleky a také výstavbou přehradních nádrží, které zatopily části území. Sídla, která měla ve 30. letech i k tisíci obyvatel zanikla. Kolem potoků a pramenů, v místech nad 600 m. n. m., se vytvořily podmačené smrčiny a jedliny a v nižších polohách rašelinné březiny, někdy smrčiny. Tato území mokřadů byla pro využití málo atraktivní, proto zůstala téměř nezměněná. Na místech těžby rašeliny se příroda spontánně obnovila. (Bufková, Hubený, 2013)

V sedmdesátých letech 20. století se na Šumavě objevují první významnější silniční tahy, které její krajinu zásadně přetvářejí.

Fauna i flóra se po miliony let vyvíjela samostatně a přirozeně reagovala na podnebí. Před 10 500 lety začal do tohoto vývoje zasahovat člověk. Sběrač a lovec se díky neolitické revoluci změnil v pastevce a zemědělce, docházelo k odlesňování krajiny a změnám v ekosystémech. Ve chvíli, kdy se člověk stal závislým na své půdě a dobytku, začal boj mezi ním a velkými šelmami. Přesto je pro velké šelmy na Šumavě zásadní až 11. století, kdy se rozmohla lidská kolonizace a potom hlavně období, kdy člověk začal kolonizovat a měnit krajinu vyšších nadmořských výšek, tedy až období 13. a 14. století.

Zkoumanou oblast lze rozdělit dle bývalých lesních závodů a celků na: Boubín, Vimperk, Český Krumlov a Klet', Prameny Vltavy, Strakonice, Prachatice, Volary, Zdíkov, Kvilda, Železná Ruda, Strážný, Světlá Hora, Hluboká nad Vltavou, České Budějovice, Javorník, Chlum u Třeboně, Kašperské Hory, Vyšší Brod, Modrava, Nepomuk, Přimda a Nýrsko.

Oblast jižních Čech je spojena s rody Vítkovců, pánů z Krumlova a pánů z Rožmberka. Hlavně Rožmberkové postupně ovládli velkou část území. Majetek a celé panství bylo po smrti posledního Rožmberka Petra Voka přesunuto na spřízněný rod Švamberků. Těm byl však kvůli účasti na stavovském povstání majetek zkonfiskován a panství připadlo nejprve rodu Eggenbergů a později připadlo Schwarzenbergům, kteří panství zpravovali až do roku 1947. Na území jižních Čech samozřejmě žila i nižší

šlechta, z těch významnějších jmenuji alespoň rod Bavorů ze Strakonic, rod Markvarticů, pány z Michalovic, Pouzary z Michnice a Višňové z Větrní.

2. Vlk obecný (*Canis lupus*)

2.1 Zoologická charakteristika

Systematika^{II}:

říše	<i>Animalia</i> – živočichové
kmen	<i>Chordata</i> – strunatci
třída	<i>Mammalia</i> – savci
řád	<i>Carnivora</i> – šelmy
čeleď	<i>Canidae</i> – psovití
rod	<i>Canis</i> – vlk
druh	<i>Canis lupus</i> – vlk obecný

Vlk obecný, nenáviděná i obdivovaná šelma. Během historie se z uctívaného a respektovaného zvířete stal nenáviděný a pronásledovaný tvor. Z plachého inteligentního tvora učinily pověry krvelačnou bestii. Z šelmy, která byla rozšířena po celé Eurasii a Severní Americe, se stal kriticky ohrožený druh.

Kromě vlka obecného známe například ještě vlka eurasijského (*Canis lupus lupus*), vlka rudohnědého (*Canis rufus*), vlka sibiřského = polárního (*Canis lupus albus*), vlka černého (*Canis lupus pambasileus*) a další. Zbarvení vlka je velice variabilní, liší se dle poddruhu, místa výskytu i roční doby. Také velikost není jednotná, vlci žijící severněji jsou zpravidla větší než jejich jižnější příbuzní, samice jsou o něco menší než samci. Kohoutková výška se pohybuje od 60 do 80 cm a váha od 16 do 65 kilogramů, což dokazuje jejich ohromnou různorodost. Vlk je tak největší psovitou šelmou Evropy. U nás se vyskytující vlci mají šedavě hnědou srst se světlým břichem. Pokud porovnáme vlka se psem (*Canis lupus familiaris*) a to například s plemenem německý ovčák, které většina lidí připodobní právě k vlkovi, je mezi nimi pár podstatných rozdílů. Vlk má širokou hlavu se šikměji postavenými očima, výrazné

^{II} Biological Library (www.biolib.cz)

trojúhelníkové uši, které nejsou tak dlouhé, delší nohy a jiné celkové držení těla. Čelisti vlka oproti německému ovčákovi jsou schopny vyvinout dvojnásobný stisk.

Jednoznačně nejlepším vlčím smyslem je čich. Vlk je schopen svou kořist zavětřit na několik kilometrů, což mu umožňuje dokonalé vyhledání případné kořisti. Avšak zrak je téměř stejně tak důležitý, hlavně v otevřeném terénu. Nemá sice tak dokonalou ostrost zraku, jakou má člověk, ale jeho výhodou je počet tyčinek v oku, kterých má asi 4-5x více než my, což mu umožňuje dokonalé noční vidění. Je schopen zaregistrovat i nepatrné pohyby v nočních stínech. Pokud se zaměříme na barevnost, s jakou vlk vidí, zjistíme, že je schopen vnímat barvy pouze v oblasti modrého až zeleného spektra (420 – 550 nm). Při lovu dokáže dosáhnout okamžité rychlosti až 60 km/h.

Pokud se zaměříme na vlčí stopu, je všeobecně uváděno, že se od stopy psa liší tím, že přední dva prsty jsou předsazené a stopa působí mnohem užším dojmem. Ovšem pokud pozorně porovnáme stopu vlka a například československého vlčáka, zjistíme, že popisu zaručeně „vlčí“ stopy vyhovuje více stopa tohoto psího plemene než samotného vlka. Podle jedné jediné stopy není tedy možné určit, zda se jednalo o psa či vlka, je nutné vyhledat i další pobytové znaky, kdy objevíme trus, nebo strženou zvěř.

K páření vlků dochází zpravidla od konce ledna do konce dubna, záleží na jejich výskytu. Čím severněji se vyskytují, tím později k páření dochází. Páří se pouze hlavní, chovný pár (dříve vžitý pojem alfa pár), ostatní členové smečky pomáhají s výchovou mláďat. Samice je březí 59 – 63 dní a vrhne zpravidla 4 – 6 půlkilogramových vlčat. Úmrtnost vlčat je v průměru 60 – 80% v prvním roce života. Tímto je zajištěno, aby nemohlo dojít k přemnožení vlků. Trvá přibližně osm měsíců, než se mladý vlk aktivně zapojí do lovu. Ve třech letech je vlk plně dospělý. V přírodě se může dožít dvanácti až patnácti let. Smečku tvoří chovný pár a jejich mláďata, někdy se přidávají loňská mláďata. Vůdčí pár na svém území nestrpí jiný pár. Výjimkou je spojení smeček během zimy, což jim umožňuje snadnější získání potravy. (Andreska, Andresková, 1993) Do smečky se nepřidávají cizí jedinci, ale dospělá mláďata, která se od smečky přes léto odtrhla a na zimu se vrací zpět.

Stejně jako ostatní šelmy je vlk na vrcholu potravního řetězce a nemá přirozené nepřátele. Jeho potravou mohou být stejně tak dobře hlodavci jako losy či bizoni. V České republice je nejčastější potravou zajíc, jelen a prase divoké (na základě rozboru 17 vzorků trusu). (Mech, 2003) Průměrnou denní potřebou vlka pokryje asi 2,5 až 3 kilogramy masa, dokáže však za jeden den sežrat až dvanáct kilogramů masa a potom i několik týdnů hladovět. Způsobem vlčího lovu je štvánice, která dobře funguje na způsobu selekce, protože smečka uloví slabé či nemocné kusy. Tímto je vlk přírodním „lékařem“, kdy udržuje stáda zvěře zdravá a silná. Smečka využívá při lovu toho, že lovená zvěř má touhu se po čase obloukem vrátit do známého území a v tu chvíli jim vlci nadběhnou a uloví slabší kusy. Samozřejmě kromě masa se vlci živí i ovocem, hmyzem, v menší míře i bobulemi a rostlinnou potravou. Vlčí jídelníček se mění v závislosti na ročním období i pokrývce sněhu.

Vlk je schopen se dobře přizpůsobit změnám v krajině, stejně tak přítomnosti člověka. Zatímco v minulosti dával vlk přednost oblastem bez vlivu člověka a s hojností výskytu potravy, dnes se antropogennímu vlivu dokáže dobře přizpůsobit a rozhodujícím faktorem jeho výskytu tak zůstává převážně dostatečný výskyt potravy. (Anděra, Červený, 2009) Příkladem toho je výskyt smeček ve státech jižní Evropy, kde je vysoká hustota osídlení. Velikost vlčího teritoria se velmi liší, v místech, kde je dostatek potravy je rozloha teritoria jen několik desítek km², v pustinách dokonce až 1300 km². Hranici teritoria označuje smečka močí. Vůdčí pár loví v okruhu 10 – 15 km, ale akční radius smečky se pohybuje až kolem 100 km². Ke značení teritoria a svolávání členů smečky slouží zvukové signály – vyty. (Mech, 2003) Vlk není primárně lesním druhem, ale lesy upřednostňuje. V našich podmínkách jsou to převážně smrkové horské porosty. Pokud se zaměříme na nadmořskou výšku, lze tvrdit, že vlci obývají hlavně oblasti od 600 m. n. m., maximum výskytu je v 1100 – 1200 m. n. m.. (Anděra, Červený, 2009)

V naší republice je vlk zvláště chráněným, kriticky ohroženým druhem, který nelze lovit. Stát hradí veškeré škody, které vlci způsobí.

Dnešní výskyt vlků v oblasti Šumavy se pohybuje na úrovni migrujících jedinců. Bohužel veškeré migraci i nárůstu výskytu brání ilegální lov.

2.2 Historický výskyt

Doklady o výskytu vlka obecného v české krajině, konkrétně v oblasti jižních Čech máme od 11. století. Vlk byl běžnou a rozšířenou škodnou zvěří, která se vyskytovala na celém našem území i v přilehlých zahraničních oblastech. Poměrně neměnné počty vlků přetrvávaly až do 17. století, kdy začalo docházet ke stále častějším střetům s člověkem a vlk začal být systematicky pronásledován. Významnější úbytky počtu Šumavských vlků lze datovat až do počátku 18. století.

Z letopisu vyšehradského kanovníka z roku 1268 se dozvídáme, že král Přemysl Otakar II. nařídil vykopat vlčí jámy v okolí každé vsi. Do jam se dávala husa nebo sele. Ke kýženému výsledku, úbytku vlků, však nedošlo. V celé zemi, dokonce i v okolí pražského hradu se vyskytovalo velké množství vlků. (Andreska, Andresková, 1993) Pokud se zaměříme pouze na lesy Šumavy, zjistíme, že zde byli vlci běžní ještě v 16. století. Rožmberský kronikář Březan píše, že „*při vánocích r. 1557 na panství krumlovském vlci velikú škodu činili, zvěř a dobytek dávíce, ač se myslivci snažili něco jich uloviti. Nic však dovésti nemohli...*“ (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov) Císař Maxmilián vydal v roce 1568 instrukce, podle kterých směl personál panství lovit vlky, rysy a divoké kočky.

V době třicetileté války se stavy vlků zvýšily, pravděpodobně v důsledku hojnosti potravy a také díky tomu, že na lov vlků nikomu nezbýval čas a zároveň se snížil počet lidí obývajících výše položená území. Vlkům jistě také pomohlo, že zimy po válce byly dlouhé, studené a s množstvím sněhu. Skutečnost, že se vlci opět rozšířili do svých dřívějších teritorií, dokládá i obrovské množství zaznamenaných zastřelených jedinců, kdy jich bylo uloveno v letech 1603 – 1649 dokonce 694! A v letech 1690 – 1719 bylo uloveno dalších 354 vlků a na všech Schwarzenberských panstvích pak v letech 1710 – 1720 bylo zastřeleno 233 vlků. (Andreska, Andresková, 1993) V letech 1650 – 1689 chybí o odstřelu vlků záznamy.

Během 17. století se podařilo vyhubit velkou většinu vlků v celé zemi a od 18. století se setkáváme pouze s jednotlivými úlovky. Vlci byli loveni několika způsoby a to pomocí vlčích jam, vlčích tenat a vlčích zahrádek, pak také samozřejmě klasický odstřel, železa a různé samostříly. Vlčí jáma musela být nejméně 4 metry hluboká i

široká a obložená dřevem, aby se vlk nedokázal vyšplhat. Výroba vlčích jam byla náročná, ale oproti tomu jejich životnost poměrně dlouhá. Nevýhodou vlčích jam byla jak malá účinnost, tak i nebezpečí, že do jámy spadne například spárkatá zvěř, dobytek nebo člověk, proto byly jámy často zakazovány. V oblasti Šumavy bylo vlčích jam 19, ale není známo, že by se do nich chytil jediný vlk. Protože, jak dokládá zpráva lesníka Maliny z roku 1716, vlci se jámám v létě uměli vyhnout a v zimě nebyly jámy pro vlky nebezpečné díky do nich napadanému sněhu. Problémem vlčích jam bylo i jejich zneužití k pytláctví. V roce 1754 byl Marií Terezií vydán Tereziánský myslivecký řád, ve kterém v podstatě úplně zakazuje používání vlčích jam. Případné jejich použití má posoudit hejtman. Během druhé poloviny 18. století se však počty vlků v krajině natolik radikálně snižují, že nutnost k použití vlčích jam ubývá.

Vlčí zahrádka nebo také obora byly dva ploty do kruhu, mezi nimi úzký průchod, uprostřed byla živá návnada – jehně, kůzle nebo dokonce starý kůň, někdy byla uprostřed mršina. Tím, že vlk vběhl do pasti a oběhl dokola, zavíral za sebou dvířka. O vlčích zahrádkách jsou zprávy i z oblasti Šumavy. Nahánění vlků do tenat neboli sítí bylo náročné, protože vlci se nedali tak snadno zahnat. Proto se používání tenat moc nerozšířilo. Lov do tenat je znám už z antiky. Údaje o odstřelu a lovu vlků jsou nejlépe dostupné v urbářích, z vyplácení zástřelného a vyplácení náhrad škod způsobených šelmami. Každopádně odstřel vlků se rozšířil se zdokonalením zbraní v 17. století. V 19. století se potom rozšířil lov vlků pomocí otrávených návnad

V otevřené krajině bylo možné využít na lov vlků psy. Pro toto byla vyšlechtěna dvě plemena a to ruský chrt – barzoj a irský vlkodav. Pravděpodobně nebyli psi schopni vlka sami zlikvidovat, ale dokázali ho znehybnit a vyčkat na příjezd svého pána, který vlka usmrtil. Na jednoho vlka spolupracovala trojice barzojů. Tito psi byli v dobách středověku velmi ceněni a jejich hodnota odpovídala až trojnásobku ceny koně. Kromě psů je dokonce znám případ lovu na vlky pomocí cvičeného orla skalního, s nímž lovili asijsí sokolníci. (Andreska, Andresková 1993)

V nejstarších záznamech z území Prášíl mají lidé právo lovu vlků na vlastním pozemku a při pasení mají právo nosit zbraně. V roce 1782 byla mezi Kinským a

obyvateli dohodnuta smlouva o náhradě škod způsobených šelmami. Taxa zástřelného vyhlášená 27. 3. 1800 byla 4 zl. (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Prášily)

Nejvíce záznamu o odstřelu vlků i o škodách způsobených vlky máme z panství Krumlov^{III}, kde byly počty výskytu vlků nejvyšší. A to jak z důvodu rozlehlosti území, tak také díky nadmořské a území s jeho horskými oblastmi. Ze záznamů o škodách z oblasti Krumlovska máme mysliveckou zprávu z počátku 17. století od lesmistra Apfelbauma, že je v okolí dobrá příležitost k lovu na vlky. Také je zde uvedeno, že v Přídolí a v Brlohu jsou 4 vozy stále naložené výzbrojí na lov vlků. Roku 1603 dává císař Rudol II. instrukce, aby byla škodná zvěř chytána do jam a poddaným povolil tyto jámy kopat. Také uložil, aby byli hlavně zničeni mladí vlci, povolil za ulovené vlky dávat zástřelné.

V urbáři^{IV} z roku 1600 je uvedeno, že „... jsou v kolně za rybníkem tenata s vozy a fasuňky... všech tenat je 9, fasuňkuov 13 a jedny nové plínky na vlky“ (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov) V prelimináři odstřelu z roku 26. 1. 1672 je uvedeno, že v revíru Přídolí je třeba se starat o lov na vlky a také v revíru Nový Dvůr je třeba vlkům věnovat zvýšenou pozornost. Byly totiž hlášeny škody na dobytku. Z nařízení hejtmána byly pořádány hony na vlky za účasti mladých sedláků. Zápis z roku 1678 uvádí, že na panství Krumlov bylo roztrháno 25 kusů vysoké zvěře. V roce 1681 bylo zástřelné za vlka 1 zl. Strach z vlků dokládá nařízení hejtmána Prixe z 11. 8. 1696, kde upozorňuje na to, že okusí-li vlk lidské maso, jsou vydáni v nebezpečí další lidé. Hejtman se odkazuje na událost, která se údajně měla stát před několika lety na krumlovském panství. O události však chybí jiné písemné doklady. Hejtman Prix se věnuje vlkům i v nařízení z 27. 6. 1709, kdy apeluje na myslivce, aby se více věnovali lovu vlků. Tyto zprávy dokládají, že vlci na počátku 18. století byli stále dost rozšířeni na šumavském území, což potvrzuje žádost Jana Kristiana z Eggenbergu. Ten 19. 4. 1710 žádá hejtmána o uvolnění lidí z roboty, aby mohli vystavět nové vlčí jámy, protože těm starým se vlci umějí vyhýbat. O vlky se po smrti manžela Jana Kristiana

^{III} Dnešní Český Krumlov.

^{IV} Úřední kniha, soupis povinností poddaných vůči vrchnosti.

začala zajímat i vévodkyně Marie Ernestina z Eggenbergu, když 23. 11. 1710 vydala nařízení, kde uvádí, že je třeba za dva až tři zlaté koupit starého koně a použít ho jako návnadu na odstřel vlků, zároveň nařídila, aby byly denně obcházeny vlčí jámy a do nich spadlá užitková zvěř byla vytažena a prodána. 12. 3. 1712 ukládá vévodkyně, aby byl prováděn pravidelný lov na vlky a ti byli hubeni všemi možnými prostředky. Příkaz obnovuje 28. 11. 1716. V roce 1719 Marie Ernestina umírá a panství přebírá její synovec Adam František ze Schwarzenberga. Z roku 1724 máme záznamy o soustavných honech na vlky a o zakládání nových vlčích ohrad. 26. 1. 1726 bylo stanoveno, kolik lidí se musí k honům na vlky dostavit a 8. 1. 1727 nařizuje majitel panství Adam František, aby byli vlci hubeni všemi možnými prostředky. Vše opět svědčí o velkém rozšíření vlků, které na panství Český Krumlov přetrvalo od třicetileté války. I zde se ale během 18. století počty vlků radikálně zmenšovaly a poslední vlk na panství byl uloven roku 1795. (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov a Klet')

Na panství Vimperk je oproti Krumlovu počet ulovených vlků v 17. a 18. století mnohem menší, což dokazuje, že zde byla vlčí populace v podstatě zničena již dříve. Jsou zde pouze čtyři záznamy o lovu vlka. První v roce 1657, kdy byli zastřeleni dva vlci. Další záznam je o dost let později, až v roce 1731, kdy byl střelen jeden vlk a o dalších 25 let později byli zastřeleni poslední dva vlci na panství Vimperk. Čtvrtým úlovkem byl „slavný“ poslední šumavský vlk, který byl střelen 2. 12. 1874.

Na panství Hluboká nad Vltavou byl poslední vlk zastřelen v roce 1720 a na panství Český Krumlov v roce 1795.

Z třeboňského panství máme o odstřelu vlků hojné zápisy, od 17. do 18. století bylo odstřeleno 214 jedinců.^V

Nejen s výše uvedeným posledním vlkem Šumavy, ale i s většinou ostatních údajných posledních vlků je problém v tom, že to nebyli vlci žijící na území, kde byli zastřeleni, ale byli to zjevní migranti. Proto data posledních zastřelených vlků nelze

^V Podrobně rozepsáno v této kapitole, Tabulka č. 2.

považovat za data vyhynutí vlků u nás. Vlci z oblasti Šumavy zmizeli mnohem dříve a tito zastřelení migranti jsou jen posledními vzpomínkami na někdejší slávu těchto šelem.

Po 2. světové válce byl v několika místech zaznamenán výskyt vlka, toto však nelze považovat za jeho návrat do Šumavské krajiny. S největší pravděpodobností se jednalo o migrující jedince nebo dokonce jedince, kteří unikli ze zajetí. V roce 1977 uniklo do oblasti Šumavy několik vlků z Bavorského zoo parku a zřejmě se dokonce dokázali rozmnožit. V několika dalších letech byli všichni zastřeleni. V letech 1990 až 2004 bylo v oblasti Šumavy a Bavorského lesa nalezeno pět mrtvých vlků. Tři z nich uhynuli na následky střetu s vozidlem a dva byli zastřeleni lovci. Možnost reintrodukce vlků na Šumavu naráží na nepochopení lidí, neochotu myslivců, brání jí ilegální odstřel i malé území, které vlkům nepostačuje.

Tabulka č. 1, Odstřel vlků na území Šumavy 1657 - 1874 (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem)

ROK	POČET ZASTŘELENÝCH JEDINCŮ	ÚZEMÍ
1657	3	Prachatice a Vimperk
1678	14	Český Krumlov
1681	22	Český Krumlov
1682	36	Český Krumlov
1683	23	Český Krumlov
1702	1	Prachatice
1720	1 – poslední zastřelený vlk	Hluboká nad Vltavou
1725	3	Český Krumlov
1726	4	Český Krumlov
1727	11	Český Krumlov

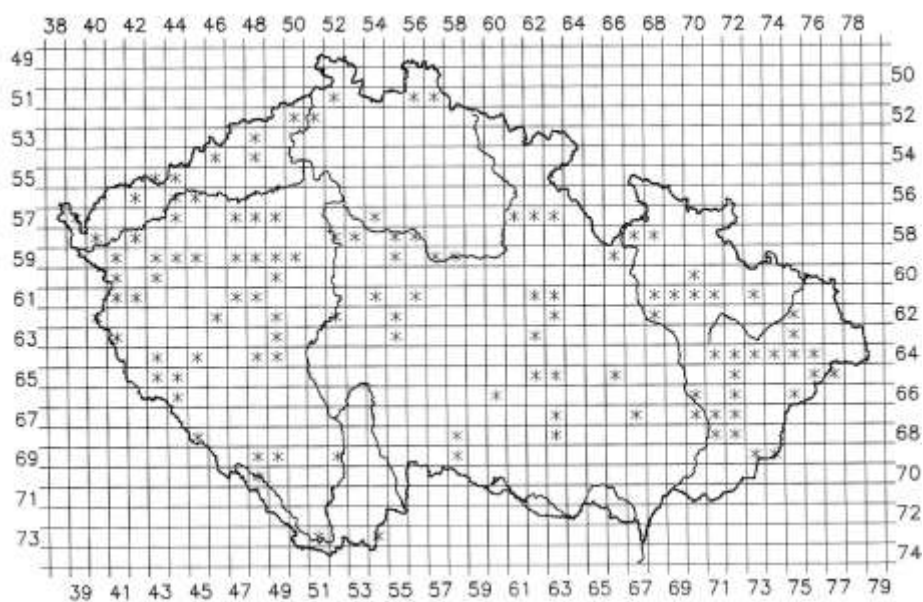
1728	1	Český Krumlov
1729	10	Český Krumlov
1730	8	Český Krumlov
1731	1	Vimperk
1732	13	Český Krumlov
1733	9	Český Krumlov
1734	3	Český Krumlov
1735	3	Český Krumlov
1736	4	Český Krumlov
1738	5	Český Krumlov
1740	1	Český Krumlov
1742	3	Český Krumlov
1742	1 – snad poslední vlk	Třeboň
1743	2	Český Krumlov
1744	3	Český Krumlov
1745	1	Český Krumlov
1746	2	Český Krumlov
1748	1	Český Krumlov
1749	4	Český Krumlov
1750	2	Český Krumlov
1756	2 – poslední zastřelený vlk	Vimperk

1782	1 – zjevný migrant	Hluboká nad Vltavou
1794	1 – poslední zastřelený vlk	Strážný
1795	1 – poslední zastřelený vlk	Český Krumlov
1846	1	Bavorská část Šumavy
1874	1 – poslední zastřelený vlk	Vimperk

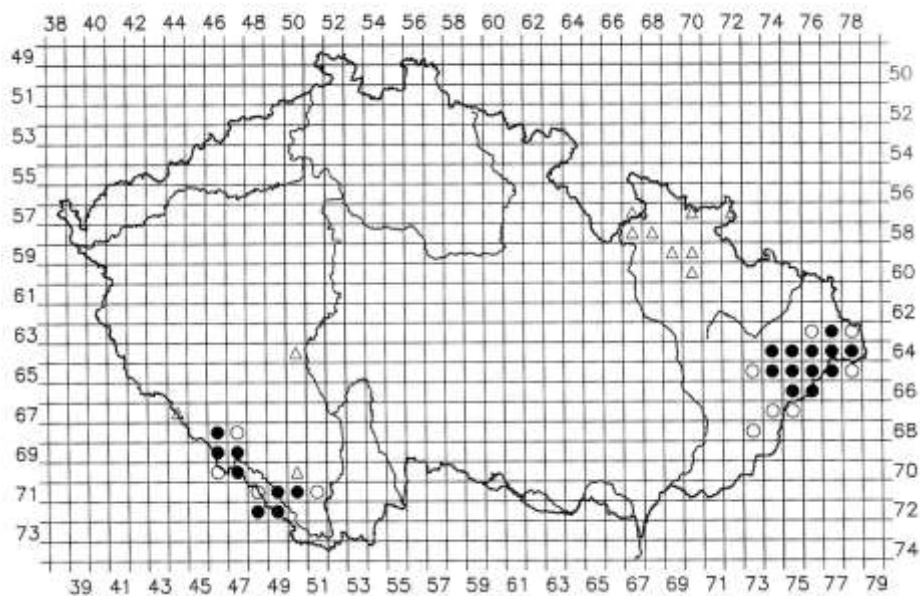
Tabulka č. 2, Přehled odstřelených vlků na panství Třeboň (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Třeboň)

ROK	POČET JEDINCŮ
1625 – 1630	1
1631 – 1635	7
1636 – 1640	3
1641 – 1646	9
1646 – 1650	1
1666 – 1670	1
1671 – 1675	12
1676 – 1680	2
1681 – 1685	13
1686 – 1690	6
1691 – 1695	1
1696 – 1700	2
1701 – 1705	14

1706 – 1710	24
1711 – 1715	54
1716 – 1720	23
1721 – 1725	13
1726 – 1730	16
1731 – 1735	2
1736 – 1740	7
1741 – 1745	3

Historický výskyt vlka obecného (*Canis lupus*) v ČR ve 14. – 19. století (Anděra, Červený, 2009)

Současný výskyt vlka obecného (*Canis lupus*) v ČR v roce 2009 (● stálý výskyt, ○ nepravidelný výskyt), (Anděra, Červený, 2009)

3. Medvěd hnědý (*Ursus arctos*)

3.1 Zoologická charakteristika

Systematika^{VI}:

říše	<i>Animalia</i> – živočichové
kmen	<i>Chordata</i> – strunatci
třída	<i>Mammalia</i> – savci
řád	<i>Carnivora</i> – šelmy
čeleď	<i>Ursidae</i> – medvědovití
rod	<i>Ursus</i> – medvěd
druh	<i>Ursus arctos</i> – medvěd hnědý

Medvěd hnědý je největší evropskou šelmou. Byl a je obdivovaným, ale i zatracovaným zvířetem, ke kterému chovají lidé obdiv i strach zároveň. Medvěd má podsaditý hřbet, krátký ocas a poměrně malou hlavu s malými očima a ušima. Dospělý medvěd dosahuje hmotnosti od 120 do 330 kg, není ale vyloučeno, že může dosahovat i vyšších hmotností, některé publikace uvádějí až 800 kg (tato hmotnost ale sedí na grizzlyho než medvěda hnědého). Při délce těla i přes 2 metry a zmíněné hmotnosti může medvěd působit zavalitě a nemotorně, ale opak je pravdou. Velice dobře běhá, skáče, šplhá i plave a dokáže vyvinout rychlost 50 – 60 km/h, takže pravděpodobnost, že by člověk medvědovi utekl je mizivá. Srst medvěda hnědého je velmi hustá, dlouhá 8 – 12 cm a je zbarvena od světle hnědého odstínu až po tmavohnědý. Za krkem má hrb, který ho odlišuje od ostatních druhů medvědů. Mláďata mají na krku bílou skvrnu, která mizí až kolem druhého roku věku. Předností medvěda je jeho čich a zrak, ale sluch je slabší. Jeho zbraněmi jsou nezatažitelné drápy o délce 10 cm a masivní chrup se silnými špičáky.

^{VI} Biological Library (www.biolib.cz)

Medvěd má typický styl chůze, našlapuje totiž na celou plochu nohy – je ploskochodec. Tomu odpovídají i stopy, které za sebou nechává, zadní noha se totiž otiskne zřetelně celá, včetně všech pěti prstů a chodidla a připomíná tak otisk obrovské lidské nohy. Na otisku přední nohy upoutají zejména hluboké díry před otiskem, které jsou způsobené jeho nezatažitelnými drápy. Výraz medvěda je stále stejný, což zapříčiňuje absence mimických svalů. Nelze tedy podle výrazu odhadnout, co se medvěd právě chystá udělat, což může být při střetu velmi nebezpečné.

Medvěd žije jako teritoriální samotář. Své území si vyznačuje a brání proti jiným medvědům, hranice tohoto území překračuje pouze v období páření. Někdy, pokud je hojnost potravy, je schopen tolerovat na svém území jiné jedince. Toto medvědí teritorium odpovídá v našich podmínkách zhruba velikost 10 – 30 km², ale v některých oblastech dokáže medvěd obsáhnout území o velikosti až 1600 km². Velikost teritoria závisí na výskytu zimních a letních úkrytů a na dostupnosti potravy. Své teritorium si medvěd značí velmi výrazně a zřetelně a jeho pobytové znaky jsou tak zřejmé i pro člověka. Nejčastěji bývá seškrábána kůra z jehličnatých stromů. Jsou to především stromy o průměru 20 – 30 cm. Teritorium značí hlavně samci a značky zanechávají nejen na hranici svého území, ale i na křižovatkách stezek a v místech výskytu potravy. O oškrábaný strom se samec otírá, kouše do dřeva a močí na něj. Tomuto značení se říká medvědí zrcadlo a je z dále viditelné, pro medvědy má ale spíše než vizuální podstatu, hlavně tu čichovou.

K páření dochází nejčastěji od května do června, výjimečně v červenci nebo srpnu. Před samotným pářením probíhá dlouhá milostná předehra, než samice dovolí samci přijít blíž. Mláďata se rodí 2 – 3 v období ledna a února. Samotný vývoj zárodku trvá pouhých 10 týdnů, zbylých sedm měsíců mají samice tzv. utajenou březost. Utajená březost je období, kdy se vývoj plodu zastaví těsně po oplodnění a pokračuje až na podzim. Narozená medvíďata jsou velmi malá, nedovyvinutá, slepá a hluchá, nejsou ani dostatečně osrstěná a váží kolem půl kilogramu. Během třetího týdne začínají slyšet a v sedmi týdnech vidět. Ve čtyřech měsících váží medvíďe kolem 5 kilogramů a od 5. – 6. měsíce už nepijí mléko a živí se samostatně. V roce dosáhnou mladí medvědi 40% hmotnosti dospělého jedince. Úmrtnost mláďat v prvním roce života činí 25 – 30%. Mláďata zůstávají u matky asi do dvou let věku, kdy jsou již soběstačná a mohou se od

matky odpojit. U samic tak probíhá říje jednou za dva roky. Pokud mláďata uhynou nebo je zabije jiný samec, dochází u samice k říji dříve. Medvěd se ve volné přírodě dožívá asi 25 let.

Nejvíce aktivní je v době soumraku a většinu dne přečkává ukrytý v porostu, či na jiných přirozeně chráněných místech. Na rozdíl od ostatních velkých šelem zimní období tráví spánkem, a proto je nutné, aby na podzim výrazně zvýšil svou hmotnost a vybudoval si tukovou vrstvu, která může být až 15 cm silná. Medvědi spí tzv. nepravým zimním spánkem. Teplota těla ani tepová frekvence se nesnižují na takovou míru, jako tomu je například u ježků, či syslů. Spotřeba kyslíku klesne asi na polovinu. Medvěd v zimě nevyklučuje ani nemočí, ale dochází k recyklaci látek pomocí metabolismu. Na konci tlustého střeva si utvoří ze suchého trusu zátku, kterou vytlačí až na jaře. Během spánku mohou medvěda vyrušit a lehce probudit různé zvukové vjemy z okolí. Zimní spánek trvá 75 – 120 dní, většinou od listopadu do března. (ANDĚRA, HORÁČEK, 1982)

I přes svou vysokou hmotnost není medvěd výhradní masožravec a v jeho jídelníčku má vysoký podíl i rostlinná strava, v Evropských podmínkách je podíl rostlinné stravy dokonce 60 – 80%. K tomu má uzpůsobený i chrup, hlavně zadní ploché stoličky, které mu pomáhají rostlinnou stravu rozžvýkat. Živočišnou složku potravy tvoří mravenci, různé kukly, larvy a další hmyz. Na jaře se popásají na čerstvé trávě a pupenech rostlin, na podzim se živí především borůvkami, malinami, ostružinami, šípky, jeřabinami, borovicovými semínky, bukvicemi dalšími plody rostlin. Na jaře také zkonzumují mršiny zvířat uhynulých během zimy. Medvědi totiž loví živá zvířata jen výjimečně, radši se spokojí se zdechlinou nebo úlovkem jiné šelmy, například rysa, který svou kořist zkonzumuje jen částečně. Přestože neloví často, jsou schopnými lovci, svou oběť usmrtí několika údery přes hřbet či hlavu. Naráz dokáže medvěd spořádat až 12 kilogramů masa. Starším názvem medvěda hnědého je medvěd brtník, což odkazuje na jeho zálibu v medu.^{VII}

^{VII} Brtníci byli včelaři; slovo brtník je odvozené od slova brt či brť, což znamená dutý strom, který využívají včely. Tito včelaři se starali právě o včely sídlící v dutinách – brtích.

Pravděpodobnost, že člověk narazí na medvěda ve volné přírodě je velmi malá, medvědi se nesnaží na člověka narazit a díky svým lepším smyslům o člověku vědí mnohem dříve a stáhnou se z jeho dosahu.

3.2. Historický výskyt

Medvěd hnědý byl vždy intenzivně loven, pro svou potenciální nebezpečnost lidem i jejich majetku. To potvrzují nařízení zaměřená proti výskytu této šelmy na našem území. Většina záznamů o odstřelu medvědů v oblasti Šumavy pochází až ze 17. a 18. století. Přesto byl v 15. století doložen výskyt medvědů v oblasti Šumavy až k Sušici, což samozřejmě souviselo s rozšířením tehdejšího lesa. V urbáři panství Rábí je roku 1501 poznamenáno, že Jan Adam Koc z Dobrše^{VIII} „lupil do tenat dobrého medvěda“. V roce 1549 byli na panství Vimperk zastřeleni čtyři mladí medvědi a Jan z Ploskovic hlásil hejtmanovi Doudlebskému z Doudlebs, že sklář z Milošic střelil medvěda a zaslal z něho 4 tlapy, dále hlásil, že zde 3 velcí medvědi způsobují škodu. Hejman povoluje odstřel pod podmínkou zaslání tlap a kůže do Krumlova. 24. 9. 1558 odeslal Václav Zajíc z Hazenburku a na Strakonících do Krumlova živého medvěda. V roce 1602 je pak zaznamenán medvěd okolo Železné Rudy, který zde „hodně škody dobytku dělal“. V urbáři z panství Drslavského z konce 16. století se dočteme: „v těch dotčených horách a lesích zdržuje se od zvěři veliké, též od tetřevů, řežábků i jiného ptactva...“ a v urbáři z roku 1617 jsou pak vzpomínáni medvědi, jeleni, laně, srny, černá zvěř, vlk, rys, liška, kuna, zajíc, tetřev a další. Zástřelné za medvěda bylo od roku 1681 1 zl., ale 5. 1. 1705 se zástřelné za medvěda velmi zvedlo a činilo dokonce 6 – 12 zl. Z čehož lze usuzovat, že medvědů byl stále dostatek, nad problémy s medvědy ale nejspíš převažovala touha po trofejích. Z konce 17. století je dokonce známa zpráva o kostelníkovi z Lambergu u Chamu, který lovil medvědy unikátním způsobem, vlezl totiž do doupěte a složil je za svitu voskovice, kterou měl připevněnou na hlavní své pušky. Po smrti tohoto kostelníka se u něho našlo více jak 100 medvědích kůží. Takových „medvědobijců“ se v dobách, kdy byl medvěd hojnou zvěří vyskytovalo

^{VIII} Cca 11 km severně od Vimperka.

mnoho. Máme dokonce zprávu o jednom z posledních medvědobijců v oblasti Ostrého. V roce 1779 pak byla střelena medvědice, která „vážila 360 českých liber a dala 40 žejdlíků sádla a krásnou kožišinu“. (Vodák, 1993)

Z osmnáctého století, konkrétně z roku 1715, pochází lovecký řád Karla VI., ten povoloval volný lov škodné zvěře, což se samozřejmě vztahovalo i na medvěda. Lovcům bylo pouze nařízeno, aby při honbě na škodnou zvěř nebyli ohroženi lidé a srnčí a jiná užitková zvěř. Železa a samostříly byly zakázány a kolem jam na medvědy byla spousta bezpečnostních nařízení. Na medvěda pamatují i honební řády z let 1786 a 1895, přestože byly jeho stavy v těchto letech u nás již velmi nízké. Medvěd se v nich mohl vyskytovat ze zvyku z předchozích let, nebo tvůrce řádů předpokládal možnost migrujících jedinců. (HOŠEK, 1957)

O odstřelu medvědů na Šumavě, ale i kolem hranic a za hranicemi v Rakousku a Německu máme mnoho zpráv, které tak svědčí až do konce 17. století nejen o výskytu medvědů, ale také o poměrně vhodném složení lesa. Byl zde dostatek smrkových, borovicových a břízových porostů, často také směs smrku a buku, významný byl i javor. Velký význam pro medvědy měly i horské bystřiny a jezera, kde se vyskytoval pstruh. Zlom ve výskytu medvědů nastal po polovině 17. století, kdy myslivci a sedláci pořádali nemilosrdné hony na medvědy jako potenciální nepřitele zvěře i domácích zvířat. Zajímavé ovšem je, že už v této době se objevily názory, že medvědi by neměli být zcela vyhubeni. Například dvorní komorní rada Obich proti hubení medvědů protestoval. Dokonce byl vydán zákaz odstřelu medvěda mladšího jednoho roku bez zvláštního povolení z Krumlova. Když ale panství Prášily získali v roce 1799 Schwarzenbergové, sám kníže si vyžádal souhlas, že smí odstřelit každého medvěda v místních lesích. Máme zprávu z roku 1798 od přírodovědce Poschingera, který uvádí, že medvědi jsou nuceni k loupežím dobytka v blízkosti lidských sídel, což vede k jejich častému skolení. Kromě zprávy o medvědíh loupežích se Poschinger zmiňuje o jejich způsobu života a poměrně přesně jej zachycuje. V roce 1800 byl plat za odstřel starého medvěda 4 zl a za středně starého 3 zl, ale k odstřelům už v této době ve velké míře nedocházelo. I v záznamech z této doby se píše, že medvědi moc nejsou, protože část byla vyhubena a část vyhnána ruchem. I přes zákaz odstřelu bez povolení byl 19. 10. 1802 zastřelen medvěd, který údajně způsobil příliš velkou škodu. Myslivecký úřad

v Krumlově totiž ustanovil, že v důsledku škod, které medvědi způsobili na panstvích Vimperk a Prášily, má být bez zvláštního povolení, které si před tím vyhradil majitel, složen každý medvěd, o kterém je určité zjištěno, že dělá škody a to případně i samostřilem. V těchto archivních dokladech je poznámka o odstřelu starého medvěda na Prášilsku v r. 1795 („starý medvěd mající 16 let, velmi krvelačný“). Nalézají se tu také zajímavá zpráva o odstřelu jednoho z posledních medvědů v prášilském prostoru; je to hlášení mysliveckého úřadu v Krumlově knížeti z 26. srpna 1804, které cituji doslovně: „Dle oznámení schätzenwaldského jízdního myslivce Höniga z prášilského panství byl složen ve kvildských lesích barona Wimmerra silný medvěd, který působil několik let značné škody a letos strhl na třicet 3 – 5 letých kusů dobytka. Při honu na tohoto medvěda střelil na něj revírní myslivec tohoto panství a lehce ho zranil na hlavě, ale bez následků, načež se zdivočelé zvíře vrhlo přímo proti synovi tamního vrchního myslivce, šestnáctiletého hochu. Ten se nezalekl, střelil medvěda na komoru a složil ho. Po vyrušení a stáhnutí kůže vážil 300 liber. Zjistilo se, že má v kýtě pravého běhu v mase zarostlé dvě střely – což bylo asi příčinou, že se vyhnul samostřílům, často mu prášilskými myslivci nastraženými. Když se to dověděli místní obyvatelé, obdarovali srdnatého hochu.“^{IX} Hlášení je zároveň hlášením o největší škodě způsobené medvědem na Šumavě. (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov)

Na Prášilsku vyhnal poslední medvědy ruch, který tu nastal po zřízení plavebního kanálu po r. 1800. Poslední medvěd zde byl zastřelen roku 1808. V té době byli již i jinde na Šumavě medvědi vyhubeni, takže z příkazu Schwarzenberga byli na Klet' převezeni mladí medvědi z krumlovského medvědníku. Medvědníky byly oblíbené i v době, kdy byli ještě medvědi poměrně rozšíření. Pravděpodobně sloužili nejen k pobavení lidí, ale později byla dokonce snaha použít je k reintrodukci medvědů do volné přírody. Dodnes fungujícím „medvědníkem“ je krumlovský příkop, ve kterém se medvědi chovají od roku 1707.

^{IX} KRUMML, F. *Historický průzkum lesů. Lesní hospodářský celek Vimperk*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1959.

Na území Prášíl se objevovalo mnoho škod způsobených medvědy. Hlavně tedy škody na ovesných polích, občas na dobytku. Dokladem je smlouva mezi Kinským a stodůlskými obyvateli z roku 1782, ve které se jim povoluje náhrada škod způsobených medvědy a vlky na pasoucím se dobytku. V prášílském urbáři se také můžeme dočíst, že v blízkosti obce byli složeni v roce 1799 dva mladí medvědi a že bylo za ně myslivci vyplaceno 8 zl. (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Prášily)

Na panství Krumlov bylo v letech 1603 – 1649 zastřeleno 85 medvědů, v letech 1690 – 1719 38 kusů a v letech 1790 – 1799 už jen dva medvědi. I na těchto údajích můžeme velmi dobře pozorovat postupné ubývání medvědí populace na Šumavě. Medvědi byli loveni i přes zákaz a velmi rychle mizeli, kolem roku 1800 už máme o jejich výskytu pouze sporadické záznamy. Například záznam z panství Zvíkov z roku 1815 říká, že: „ani medvěda ani vysokou zde není možno považovat za zvěř stálou“. Na většině panství se v této době objevují zprávy o posledních zastřelených medvědech. Na Třeboňsku bylo mezi lety 1625 – 1695 zastřeleno 16 kusů.^x

Kronikář Josef Blau píše o šumavských medvědech jako o neškodných medvědech, které působili pouze škodu na ovsu a nenapadali dobytek ani člověka. Napadení člověka medvědem je v záznamech jen několik, hlavně se jedná o sebeobranu medvědů, kteří byli postřeleni nebo o útok medvědic bránící svá mláďata. Medvědi neměli ani nemají přirozeného nepřítele, ohrožuje je pouze člověk. Lidé, kteří postupně více a více osídlili Šumavu, porušili jeho životní rytmus a zároveň mu zabránili migraci a rozšíření do neosídlených míst. Medvěd tedy začal na Šumavě mizet. Nejen, že byl ve svém životním prostoru omezován, začal být loven a to myslivci, pytláky i šlechtou pro zábavu. Poddaní a měšťané mohli medvědy lovit, ale veškeré trofeje z lovu připadly šlechtě. Trofejemi zde myslíme tlapy a kůže. Tlapy byly považovány za mimořádnou lahůdku. Také živá medvíďata byla vysoce ceněna. Velice zajímavé je dělení medvěda na Šumavě a v Bavorsku podle loveckého práva, kde „Hlava a pravá tlapa patřila soudci, levá tlapa knězi, kůže a maso rychtáři.“ (Vodák, 1993)

^x Podrobně rozepsáno v této kapitole, Tabulka č. 4.

Způsoby lovu medvědů se samozřejmě vyvíjely s dobou, už nejstarší obyvatelé Šumavy medvědy lovili. „*Všem zvieratóm je príměrie i mír ustanoven, krom vlkóv a medvėdóv, nad těmi nikdo neručie.*“^{XI} Během středověku lovci měřili své síly s medvědy a snažili se z lovu donést cenné trofeje. Už v této době se medvěd lovil pro svou vzácnou kožešinu a medvědí sádlo bylo považováno za léčivé. Používalo se jako mast na revmatické potíže. To se ostatně můžeme dočíst ve zprávě z roku 1594: „Ve středu po svatě Anně, tj. 27. 7. 1594 píše Jiřík Volbram ze Štětkře Vimperskému hejtmanovi Jakubovi Roudnickému mj. „při tom Vás prosím, můj milý pane Jakube, mám toho zprávu, že by někteří myslivci u Vás nemálo sádla nedvěžího míti měli, poněvadž bych ho k své nemoci pilně potřeboval. Přátelsky prosím, že mi ho něco objednáte. Cožkoliv bude míti za něj býti, chci rád zaplatiti a Vám se toho svým dobrým přátelstvím odměniti.“^{XII} Kromě medvědího sádla se v léčitelství používala i medvědí žluč, údajně pomáhala na nemoci žaludku.

Jedním ze způsobů lovu byla i štvanice, která opět spíše sloužila k zábavě šlechty, hlavně po příchodu Habsburků. Medvědi se lovíli v ohraničeném prostoru se psy. Nejstarším způsobem lovu byly medvědí jámy. O těch máme na Šumavě několik zmínek a to v oblasti mezi Bučinou a Kvildou. Další možností, jak ulovit medvěda, bylo nastražit samostříl. Samostřílem byla jedna nebo dvě pušky namířené do směru, odkud se čekal příchod medvěda. Ten když přicházel, zavadil o drát, který vedl ke kohoutkům zbraní a ty vystřelily. Medvěd většinou nebyl zabit, ale jen poraněn a bylo tedy nutné ho ještě dohledat. Velkou nevýhodou samostřílu byl fakt, že častěji, než medvěda se podařilo zastřelit užitkovou zvěř nebo dokonce člověka. Z roku 1790 máme zprávy o neštěstí, které potkalo uhlíře v lesích kolem Zwiselu. Uhlíř byl totiž zabit samostřílem nastraženým na medvěda. Stejně nebezpečným jako samostříl byla nastražená železa. Taková železa měla nášlapný mechanismus, uvazovala se řetězem ke stromu nebo kratší kládě, kterou chycený medvěd táhl za sebou. Železa byla zamaskovaná jehličím a kolem byl z poražených stromů zhotoven zásek, aby donutil medvěda přijít přímo

^{XI} VODÁK, Ladislav. *Šumavští medvědi: Jejich historie a perspektivy*. Klatovy: Typos, 1993.

^{XII} KRUMML, F. *Historický průzkum lesů. Lesní hospodářský celek Vimperk*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1959

k železům. U želez musela být výstražná tabulka a také napsáno, kde se od nich nacházejí klíče pro případ, že by se do nich chytil člověk. Chycený medvěd byl poté vystopován a zastřelen. S vývojem střelných zbraní se rozšířil i samotný odstřel medvědů. Nejstarší zmínka o odstřelu medvěda pochází z roku 1549. Střelné zbraně tak zásadně dopomohly k vyhubení medvědů. V mnoha oblastech se budovaly kamenné přístřešky, ze kterých mohli lovci na medvěda střílet. Na Šumavě se těmto přístřeškům říkalo „Bäranhäusl“ Před přístřešek se položila návnada v podobě mršiny koně neb krávy a lovci čekali na svou příležitost. (Andreska, Andresková, 1993)

Medvědi jsou schopni se vrátit na dříve obývaná území a vcelku dobře zvládají překonat civilizační bariéry, které se v místech jejich bývalého výskytu nacházejí. Přesto brání přirozenému výskytu medvěda nejen na Šumavě, opět jako u vlků, nepochopení ze strany lidí, zástavba krajiny a ilegální odstřel. O medvědech bohužel stále koluje mezi lidmi spousta přikreslených historek a pověr.

Tabulka č. 3, Odstřel medvědů na území Šumavy 1501 - 1864 (ÚHÚL Brandýs nad Labem)

ROK	POČET ZASTŘELENÝCH JEDINCŮ	ÚZEMÍ
1501	1	Patrně u Dobrše
1549	4	Vimperk
1618	1	Vyšší Brod
1625	1	Třeboň
1627	1	Třeboň
1629	1	Třeboň
1630	1	Třeboň
1630	1	Orlík
1631	1	Osek u Milevska – Orlík
1634	1	Třeboň

1635	1	Orlík
1635	1	Třeboň
1636	2	Třeboň
1650	1	Rukáveč – Orlík
1658	1	Vimperk
1659	2	Vimperk
1660	4	Vimperk
1661	1	Vimperk
1672	2	Český Krumlov
1673	3	Vimperk
1678	4	Český Krumlov
1678	1	Třeboň
1679	1	Třeboň
1681	1	Český Krumlov
1682	11	Český Krumlov
1689	3	Třeboň
1690	3	Třeboň
1693	1 – poslední jedinec	Třeboň
1693	1 – poslední jedinec	Orlík
1695	1	Vimperk
1715	3	Prášíly
1721	1	Vimperk
1727	13	Český Krumlov
1728	7	Český Krumlov
1729	5	Český Krumlov

1731	1	Vimperk
1731	2	Prášily
1732	1	Český Krumlov
1734	1	Vyšší Brod
1740	1	Vyšší Brod
1740	1	Vimperk
1741	2	Vimperk
1742	1	Vimperk
1746	2	Vimperk
1752	1 – uveden jako poslední	Vimperk
1752	1 – uveden jako poslední zastřelený	Strážný
1768	1	Český Krumlov
1774	1	Český Krumlov
1779	1	Český Krumlov
1780	1	Český Krumlov
1782	4	Český Krumlov
1783	1	Český Krumlov
1789	1	Vimperk
1791	1	Český Krumlov
1792	1	Český Krumlov – nalezen mrtvý medvěd
1792	1	Vimperk
1795	1	Prášily
1799	2	Prášily
1801	1	Vimperk

1802	1	Prášily
1804	2 ^{XIII}	Kvilda a Prášily
1805	1	Vrchol Žďánov, panství Žichovice – střílil kníže Lamberk
1808	1 – poslední ulovený jedinec	Prášily
1819	1	Český Krumlov
1823	1	Český Krumlov – střílil v listopadu kanovník Gregor Hain
1824	1	Panství Trhanov, Český les
1827	2	Bavorská strana Šumavy (5 km od Třístoličnicku)
1829	3	Český Krumlov
1832	1	Rakouská strana
1833 (8. 1.)	1 – poslední úlovek	Bavorská strana
1833 (30. 10.)	1	Rakouská strana – kanovník Gregor Hain
1834	1	Rakouská strana – poslední medvěd ulovený do pasti
1838	1	Český Krumlov
1839	1	Český Krumlov ^{XIV}
1856 (14. 11.)	1	Český Krumlov ^{XV}
1864	1	Vimperk

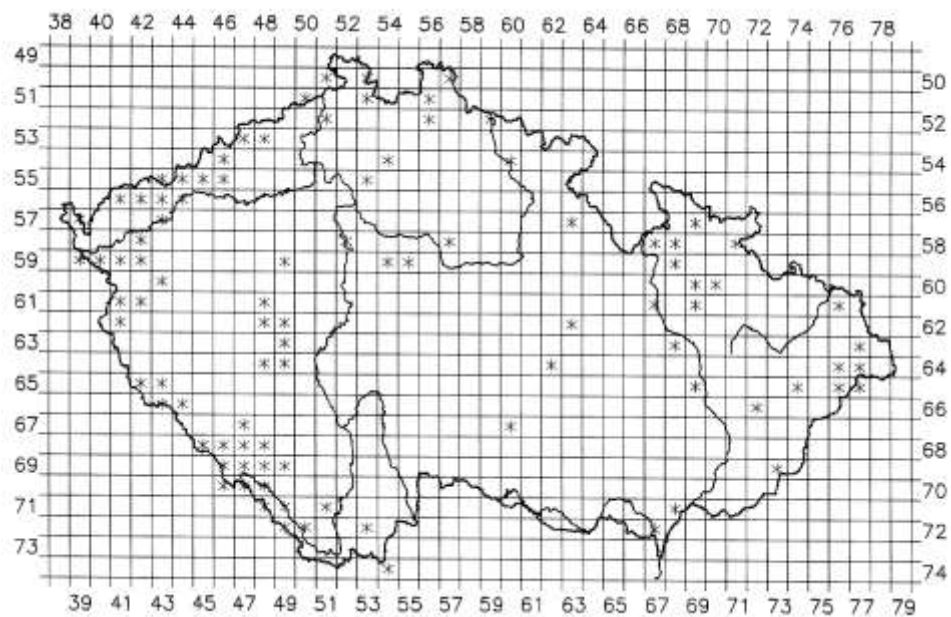
^{XIII} Medvěd z Kvildy byl zastřelen 24. 4. poté, co zabil 30 kusů dobytka.

^{XIV} Medvěd zastřelený roku 1839 na panství Český Krumlov se jako preparát nachází v NM Praha.

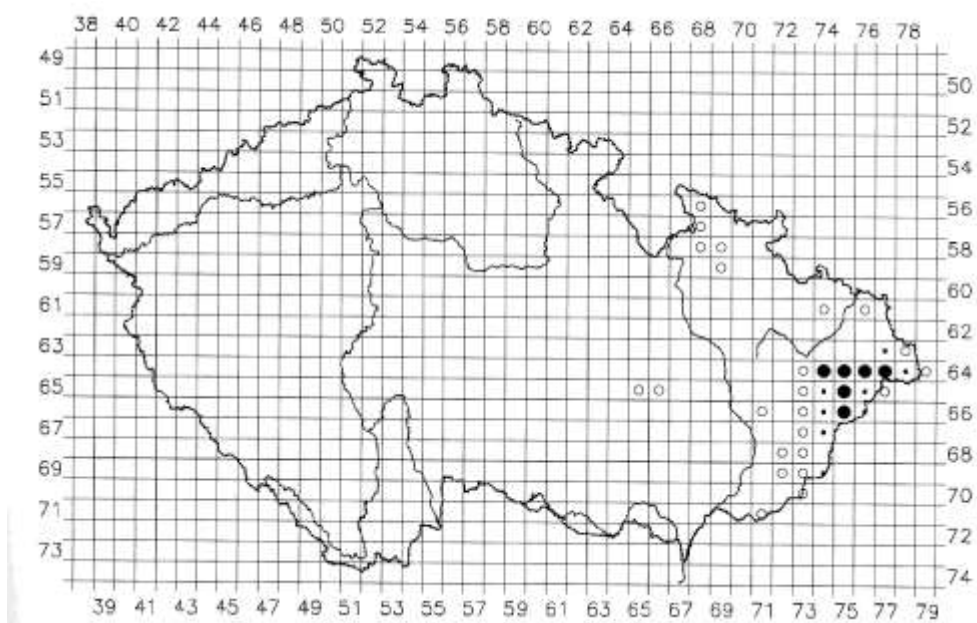
^{XV} Medvěd zastřelený roku 1856 na panství Český Krumlov se jako preparát nachází v NZM Ohrada, zároveň jde oficiálně o posledního šumavského medvěda.

Tabulka č. 4, Přehled odstřelených medvědů na panství Třeboň (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Třeboň)

ROK	POČET ZVÍŘAT
1625 – 1630	3
1631 – 1635	2
1636 – 1640	2
1676 – 1680	2
1686 – 1690	6
1691 - 1695	1

Historický výskyt medvěda hnědého (*Ursus arctos*) v ČR ve 14. – 19. století (Anděra, Červený, 2009)

Současný výskyt medvěda hnědého (*Ursus arctos*) v ČR v období 1996 – 2009 (● stálý výskyt, ○ nepravidelný výskyt), (Anděra, Červený, 2009)

4. Rys ostrovid (*Lynx lynx*)

4.1 Zoologická charakteristika

Systematika^{xvi}:

říše	<i>Animalia</i> – živočichové
kmen	<i>Chordata</i> – strunatci
třída	<i>Mammalia</i> – savci
řád	<i>Carnivora</i> – šelmy
čeleď	<i>Felidae</i> – kočkovití
rod	<i>Lynx</i> – rys
druh	<i>Lynx lynx</i> – rys ostrovid

Rys ostrovid, jediný savec u nás, který je pojmenován podle dokonalého smyslu, – zraku. Dokáže totiž spatřit myš na vzdálenost 70 metrů přes den a zajíce na vzdálenost 125 metrů v noci za svitu měsíce. Kromě vynikajícího zraku má však rys i skvělý sluch. Zato čich nedosahuje takových schopností jako u psovitých šelem. Je to plachý samotář, který dorůstá výšky 60 – 75 cm. Samci dosahují váhy 18 – 25 kg, výjimečně až 37 kg a samice 12 – 16 kg, výjimečně až 25 kg. Velikostí ho můžeme zařadit mezi středně velké kočkovité šelmy. Zbarvení našich rysů je krásně skvrnité, srst je zbarvena rezavě s množstvím hnědých až černohnědých skvrn. Barva rysa by se dala přirovnat k barvě spadaného listí, což v našich podmínkách znamená dokonalé splnutí s okolím. Čím severněji rys žije, tím je jeho zbarvení světlejší a méně skvrnité. Typické jsou pro rysa dlouhé nohy s mohutnými tlapami, kdy mírně větší jsou tlapy přední. Má zatažitelné drápy, které při otisku tlapy nejsou patrné. Ocas rysa je poměrně krátký. Nápadným rysím znakem jsou licousy, patrné zejména v zimním období a štětečky na uších, které mu pomáhají lépe slyšet a určit směr přicházejícího zvuku. Dává přednost lesu a jeho výskyt je zaznamenán od nížin až po horskou hranici lesa. Nejprůzračnější podmínky pro život však nachází ve vyšších nadmořských výškách, kde jsou lesy méně narušeny.

^{xvi} Biological Library (www.biolib.cz).

Rys je samotář, který i sám loví. Jeho teritorium je velké až 2000 ha, ale není problém, aby bylo ještě větší, pokud v blízkosti nežije jiný konkurenční rys. Samec je schopný na svém území tolerovat jednu až dvě samice. Hranici teritoria značí močí a trusem. Svou kořist překvapuje útokem ze zálohy, kdy se připlíží na vzdálenost asi 30 metrů, pak zaútočí a pronásleduje ji několik desítek metrů, pokud se mu kořist nepodaří během této vzdálenosti dostihnout, lov vzdá. V průměru je úspěšný asi v 50 % případů. Loví hlavně menší zvěř, jako jsou srnci, zajáci, lišky, ale dokáže ulovit i divoké prase. Je univerzálním lovcem a dokáže se vydat i do vody za ondatrou. Na lov se vydává především večer a za soumraku, kdy jsou pro něho nejvýhodnější podmínky. Strženou zvěř, kterou nesežere najednou, se snaží zamaskovat a později se k ní vrací. Naráz totiž dokáže spořádat maximálně 1,5 – 3 kg masa.

Říje u rysů probíhá od února do dubna, samice je březí 70 – 74 dní a rodí většinou 2 – 3 mláďata. Rodí většinou v houštině, na skále nebo pod vývratem, kde má připravené své doupě. Mláďata vychovává matka sama a ta s ní zůstávají až do období další říje, kdy jsou již samostatná. Novorozená mláďata jsou velmi světlá, váží asi čtvrt kilogramu a jsou slepá. Vidět začínají kolem 20. dne života. Matka svá mláďata kojí do 4 měsíců věku, ale v průměru od 35 dní jsou příkrmována masem. V jednom roce mají mladí rysové kompletní chrup a jsou samostatnými lovci, odcházejí od matky hledat si vlastní území. Pohlavní dospělosti dosahují samice ve dvou a samci ve třech letech. Dospělosti se dožije asi 50% mláďat. Ve volné přírodě se rys může dožít 17 – 25 let.

Problémem v rozšíření rysa na našem území je fragmentace krajiny, která mu znemožňuje putovat a obsazovat nová teritoria. Území Šumavy a Pošumaví v dnešní době obývá asi 70 – 80 jedinců. Díky úspěšné reintrodukci je celková populace rysů na našem území vyšší než před 50 lety.

4.2 Historický výskyt

Rys se na seznamu lovné zvěře ocitl po vydání loveckého patentu Josefa II v roce 1786. Byl nelítostně loven jako škodná zvěř. Loven byl však už dlouhou dobu před tím. O výskytu rysa na našem území však nemáme mnoho záznamů. Především

kvůli způsobu skrytého života jsou pobytové znaky rysa minimální a jeho malá velikost a samotářský život a plachost napomáhají, aby rys zůstal nenápadným a těžko ulovitelným zvířetem. Jeho přítomnost snadno překryjí jiné šelmy, jako jsou lišky a vlci. Ve starších dobách nebyl rys ani myslivcům dobře znám, ti dokonce jeho stopy zaměňovali s liščími. Rysa nebylo lehké ulovit, jedním z mála způsobů, které se částečně osvědčily, bylo použití želez. Často se stávalo, že pokud už byl rys uloven, byla tato skutečnost za účelem peněžního zisku zatajena. Velmi ceněna byla například rysí kožešina. Díky tomu, že rys neškodil na domácím zvířectvu, nebyl nikdy tolik pronásledován jako vlk a medvěd.

Nejstarší zprávy o ulovení rysa pochází z počátku 16. století a je zřejmé, že ještě na počátku 17. století byl rys na Šumavě běžně se vyskytující šelmou. Během 17. století ale začínají počty rysů prudce klesat a na přelomu 17. a 18. století se rys na Šumavě stává spíše ojedinělým zvířetem. V roce 1501 napsal Petr starší z Rožmberka Joštovi Rožmberskému, aby mu zprostředkoval 6 rysích kůží od lomnického rychtáře. V dopise Jana Černého z Vinoře Vilémovi z Rožmberka v roce 1554 se dozvídáme, že jistý sedlák na panství Vimperk zabil rysa a nabízí ho za spropitné pánům. (Andreska, Andresková, 1993)

Nejčtenější záznamy o odstřelu rysů máme, stejně jako tomu je u vlků a medvědů, z panství Krumlov a Vimperk. V Českém Krumlově bylo během 130 let, kdy jsou dostupné informace zastřeleno 60 rysů. V ostatních částech Šumavy bylo za stejné období zastřeleno asi 20 jedinců. Na Třeboňsku bylo v letech 1625 – 1730 zastřeleno 30 kusů.^{xvii} Mezi lety 1603 – 1649 bylo zastřeleno třicet kusů, v letech 1690 – 1719 26 kusů a pak ještě v letech 1790 – 1799 dalších 7 kusů. Cena zástřelného za rysa byla stanovena 5. 1. 1705 na 7 – 15 zl, což je poměrně vysoká cena, která svědčí ani ne tak o potřebě rysy ulovit, jako o poptávce po jejich kůžích. 27. 3. 1800 byla výše zástřelného stanovena na 4 zl za kus.

Poslední rys na panství Vimperk byl zastřelen v roce 1794, na paství Český Krumlov v roce 1796. V Krumlově byl zastřelen rys ještě v roce 1802, ale

^{xvii} Podrobně rozepsáno v této kapitole, Tabulka č. 6

pravděpodobně šlo o migrujícího jedince. V Třeboni byla v roce 1824 ulovena rodina 4 rysů, což naznačuje, že se zde tato šelma úspěšně množila. Z Čech vymizel rys roku 1835, kdy byl zaznamenán poslední úlovek na Tábořsku, nicméně již o padesát let později byla skupina rysů vypuštěna na Šumavě, kde se jim dařilo. Stav rysů po první světové válce byl žalostný, ale již po druhé světové válce začal jejich počet opět pozvolna růst. V šedesátých letech se na mnoha místech začala provádět reintrodukce rysů do volné přírody. Po zdravých jedincích byla poptávka po velké části střední a západní Evropy. V souvislosti s potřebou odchytu živých rysů se objevil nový způsob lovu a to do speciálních chytáků. Byl to sice náročný a zdoluhavý odchyt, ale několik jedinců se opravdu odchytit podařilo.

Už v roce 1950 byl opět pozorován rys na Šumavě a od roku 1957 se pravděpodobně obnovil jeho stálý výskyt v oblasti Šumavy. Byly pozorovány pobytové znaky v oblasti Teplé Vltavy. Také byl pozorován rys v oblasti Plání u Vimperku. V roce 1970 bylo vysazeno několik rysů do volnosti v Bavorském národním parku a pravděpodobně část z nich přešla i k nám. V roce 1976 byla na železnorudsku zjištěna dokonce i mláďata. Pokus o reintrodukci rysa na Šumavu proběhl v osmdesátých letech 20. století. Na dnešní poměry to byl pokus poměrně amatérský, protože žádný rys nebyl nijak označen. 21. 1. 1982 byl vypuštěn jeden pár ve Stožci a 7. 3. 1983 dva samci a jedna samice na Sušicku. 9. 10. 1984 ještě další dva samci a 7. 11. 1985 dva samci a jedna samice u Zhůřské slati. Celkem tak bylo do volné přírody vypuštěno 7 samců a 3 samice. (Andreska, Andresková, 1993)

Jak již bylo zmíněno, rysa nebylo jednoduché ulovit. Je zaznamenáno i použití tenat, ta ovšem nebyla příliš účinná, protože naháňka na rysa fungovala ještě méně než na vlka. Ovšem hlavním způsobem, hlavně před rozvojem střelných zbraní bylo použití želez. Železa využívala hlavně toho, že rys nemá tak dobrý čich. I dnes se bohužel objevují pytláky nastražená železa na rysy. Lov rysů volným odstřelem je velmi náročný a pouštěli se do něho pouze zkušení lovci a to především v zimě, kdy bylo jednodušší rysa vystopovat, často za použití zkušených psů honičů.

Za hlavní příčinu vymizení rysa z naší přírody je samozřejmě pronásledování člověkem, ale samozřejmě k jeho zániku přispěly i změny ve skladbě lesa a stále

klesající hustota zalesnění. Rys tak postupně vymizel z níže položených oblastí, které byly jako první přeměněny na kulturní krajinu a přesouval se čím dál výš do hor. Právě Šumava rysí populaci vyhovovala, jak svou polohou, mírou zalidnění, i dalšími podmínkami k životu. Jeho průkazný výskyt je doložen i v letech 1801 – 1814, kdy byl již v ostatních oblastech vyhuben.

Pokusy o návrat rysů do volné přírody se zdařily nejen díky reintrodukcí. Rys se začal vracet a sám rozšiřovat na území, která dříve obýval. V současnosti tak rys ostrovid představuje nejpočetnější a nejvíce rozšířenou velkou šelmu v České republice. Dynamický vývoj populace je zaznamenán především po roce 1945 a do dnešní doby stále stoupá.

Tabulka č. 5, Odstřel rysů na území Šumavy 1672 - 1802 (ÚHÚL Brandýs nad Labem)

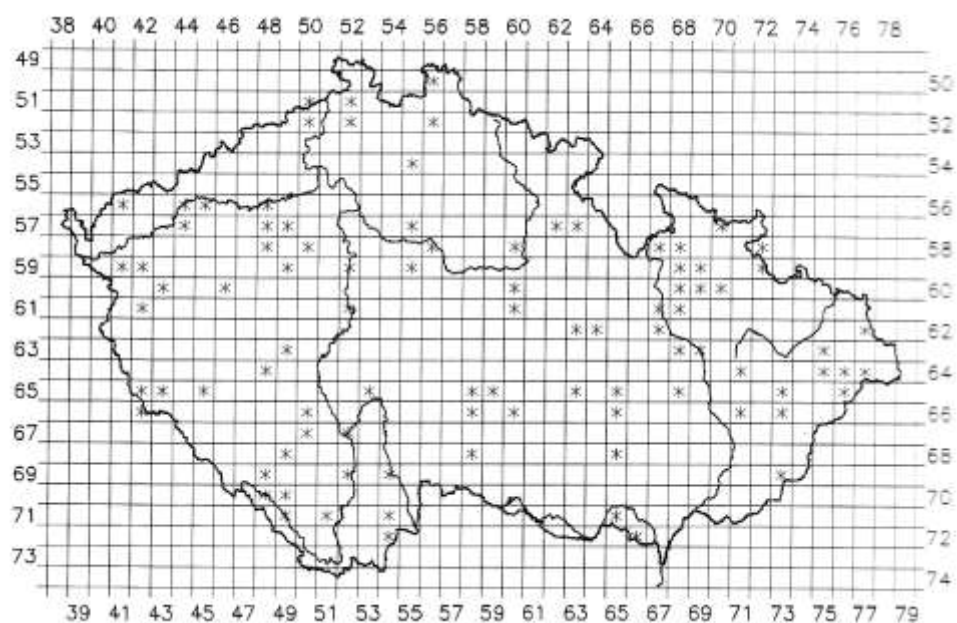
ROK	POČET ZASTŘELENÝCH JEDINCŮ	ÚZEMÍ
1672	2	Český Krumlov
1682	3	Český Krumlov
1683	1	Český Krumlov
1694	1	Orlík
1704	3	Orlík
1705	1	Orlík
1707	1	Orlík
1710	1	Orlík
1711	1	Orlík
1714	1	Orlík
1716	2	Orlík

1717	1	Orlík
1720	2	Orlík
1723	1	Orlík
1724	3	Český Krumlov
1725	1	Český Krumlov
1726	4	Český Krumlov
1727	4	Český Krumlov
1728	3	Český Krumlov
1729	6	Český Krumlov
1730	5	Český Krumlov
1731	3	Vimperk
1734	1	Český Krumlov
1736	1	Český Krumlov
1739	1	Český Krumlov
1740	1	Vyšší Brod
1743	3	Český Krumlov
1744	3	Český Krumlov
1746	2	Český Krumlov
1751	1	Český Krumlov
1753	1	Český Krumlov

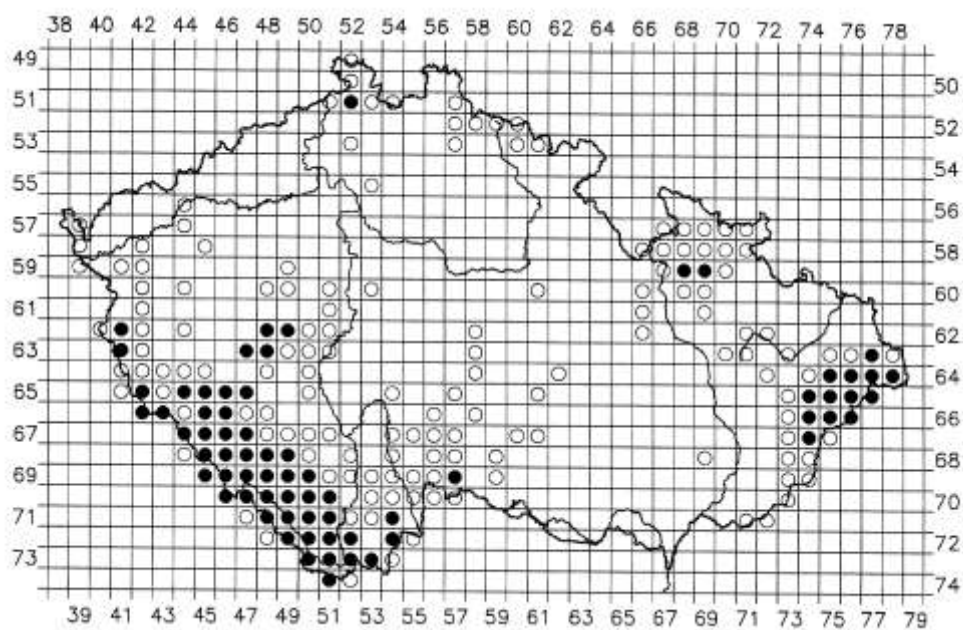
1754	3	Český Krumlov
1756	1	Český Krumlov
1757	1	Český Krumlov
1758	6	Český Krumlov
1764	1	Český Krumlov
1767	1	Český Krumlov
1768	1	Český Krumlov
1794	1 – poslední	Vimperk
1801	1	Český Krumlov
1802	2	Český Krumlov

Tabulka č. 6, Přehled odstřelených rysů na panství Třeboň (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Třeboň)

ROK	POČET ZVÍŘAT
1625 – 1630	2
1631 – 1635	1
1666 – 1670	3
1706 – 1710	1
1711 – 1715	9
1716 – 1720	7
1721 - 1725	2
1721 - 1730	5

Historický výskyt rysa ostrovida (*Lynx lynx*) v ČR do roku 1945 (Anděra, Červený, 2009)

Současný výskyt rysa ostrovida (*Lynx lynx*) v ČR v období 2000 – 2009 (● stálý výskyt, ○ nepravidelný výskyt), (Anděra, Červený, 2009)

5. Kočka divoká (*Felis silvestris*)

5.1 Zoologická charakteristika

Systematika^{xviii}:

říše	<i>Animalia</i> – živočichové
kmen	<i>Chordata</i> – strunatci
třída	<i>Mammalia</i> – savci
řád	<i>Carnivora</i> – šelmy
čeleď	<i>Felidae</i> – kočkovití
rod	<i>Felis</i> – kočka
druh	<i>Felis silvestris</i> – kočka divoká

Kočka divoká, předek našich domácích koček, je tajuplná a plachá šelma, která ještě před dvěma sty lety byla běžně rozšířeným druhem. Je nejmenší z našich velkých šelem. Upřednostňuje lesy s nižší nadmořskou výškou, jako jsou vrchoviny s listnatými a smíšenými lesy. V obývání hor brání kočce kromě její teplomilnosti i konkurence mnohem větší kočky – rysa. Když došlo k částečnému zániku smíšených lesů, které nahradila smrková monokultura, kočkám to velice uškodilo. Začaly přicházet o své přirozené prostředí. Vyhledávají remízky v polích a loukách, které též postupně vymizely. Pro přirozený návrat kočky divoké do naší přírody by bylo potřeba obnovit jí vyhledávané prostředí. Důležité je nekácet plošně listnaté a smíšené lesy a nechávat místy části se starými stromy.

Potravou divokých koček jsou menší obratlovci, jako ještěrky, ptáci a hlodavci

To, že je kočka velmi blízce příbuzná kočce domácí je zřejmé. Příímým předkem kočky domácí je poddruh kočky divoké, kočka plavá. Tato skutečnost však velmi komplikuje rozpoznání kočky divoké od kočky domácí. Na první pohled totiž vypadá divoká kočka jako běžná, mourovatá a trochu mohutnější domácí kočka. Nezkušen

^{xviii} Biological Library (www.biolib.cz)

myslivci tak nezřídka zaměnili tyto dva druhy. Problém nastává i ve chvíli, kdy se tyto dvě kočky mezi sebou kříží, k čemuž dochází poměrně často.

Kočka divoká je zavalité zvíře s huňatým ocasem, který je poměrně krátký a kočka divoká ho nosí skloněný k zemi. Má širokou hlavu s drobnými, trojúhelníkovitými ušima a dlouhými hmatovými chlupy. Zbarvení je závislé na regionu, ve kterém se vyskytuje. U nás dominují odstíny šedé s hnědými tóny. Výrazným prvkem je pruhování, které najdeme na hřbetě, nohách i ocase. Středem zad se táhne tmavý pás srsti, jako tomu je například u rysa. Spodní strana těla je světlejší, bez pruhování. Hmotnost zvířat se pohybuje okolo 8 kg a délka těla v rozmezí 50 – 76 cm. (ANDĚRA, HORÁČEK, 1982)

Kočka divoká nevyhledává společnost ostatních jedinců svého druhu. Doba největší aktivity nastává po západu slunce. V tuto dobu loví menší obratlovce, ale i hmyz. Po celý svůj život se pohybuje v hranicích svého teritoria, které mívá rozměry 60 – 200 ha. Hranice teritoria si označuje škrábáním kůry, o oškrábaný strom se potom otírá hlavou a krkem a tak pravděpodobně vylučuje výměšky meziprstních žláz. Je velice ostražitá a žije skrytě. Jedinou dobou, kdy kočka mění své zvyky, je období páření na konci zimy v únoru a březnu. Samice se vydává až na samý okraj svého území, kde se může setkat se samci, kteří ji následně pronásledují. (ANDĚRA, 1999) Mláďata se rodí po 63 dnech březosti. V průměrném vrhu je asi 5 koťat, o které se samice stará asi 4 měsíce, od 7. týdne přijímají mláďata pevnou stravu – maso. Ve volné přírodě se kočka dožívá věku kolem 14 let.

5.2 Historický výskyt

Dobré podmínky pro život koček u nás byly asi do poloviny 18. století, kdy po vydání již zmíněného loveckého patentu Josefa II. v roce 1786 začalo být pro všechny šelmy soužití s člověkem velice složité. Na některých místech měli myslivci přímo uloženo, aby likvidovali divoké kočky. V zájmu drobné zvěře v revírech bylo potřeba, aby koček ubylo. Hlavní dobou lovu koček byla zima, kdy bylo jednodušší kočky vystopovat. Způsobem lovu koček byla jak nášlapná železa, tak lov pomocí psů, kteří ji zahnali na strom, a myslivec ji mohl zastřelit.

Častým pochybením v záznamech o úlovcích divoké kočky na našem území je její záměna se zdivočelou kočkou domácí. Především u mladých jedinců nemusí být rozlišovací znaky dostatečně vyvinuty. Rozlišení těchto dvou jedinců vyžaduje zkušenosti, protože vzhledem k příbuznosti kočky divoké s kočkou domácí jsou jejich znaky velice podobné. Obecně je kočka divoká zavalitější, má delší tělo a její ocas zůstává široký a huňatý po celé délce, na rozdíl od domácí kočky, jejíž ocas se na konci nápadně zužuje. Celkově tak působí jako velký jedinec domácí kočky „divokého“ zbarvení. Její zbarvení podléhá v průběhu života změnám, avšak většinou má světlou srst na břiše. Na hřbetě lze pozorovat tmavý pruh táhnoucí se v místě páteře, od kterého vedou svisle dolů nepravidelné světlejší pruhy. Ocas kočky divoké má tmavé zakončení. Ani stopy nejsou spolehlivým určovacím znakem, jelikož se liší pouze svou velikostí. Z tohoto plyne, že pro rozlišení kočky divoké od kočky domácí bylo zapotřebí zkušeného lesnického personálu, který s těmito zvířaty přicházel do styku. (POSPÍŠKOVÁ, 2010)

Nejvíce záznamů o ulovených kočkách v oblasti Šumavy máme již tradičně z oblasti Českého Krumlova. Od začátku 17. do začátku 18. století zde bylo zabito na 100 kusů. Číslo vypadá vysoké, ale pokud přihlédneme k rozloze celého krumlovského panství, není to tak mnoho. V letech 1710 – 1720 bylo na všech Schwarzenberských panstvích uloveno 310 divokých koček. (Andreska, Andresková, 1993) V letech 1625 - 1775 bylo na panství Třeboň zastřeleno na 500 koček.^{xix} O běžném výskytu kočky

^{xix} Podrobně rozepsáno v této kapitole, Tabulka č. 8

divoké v 17. století u nás píše Balbín ve svém spise „Miscelaneorum historicorum Bohemiae complectitur“ z roku 1769. Balbín v něm uvádí, že kočka divoká se „v našich lesích hojně zdržuje ke škodě ptactva i ostatních divokých zvířat“. Ale vzhledem k výše uvedenému je pravděpodobné, že Šumavu na mysli Balbín neměl.

Poslední zastřelené kočky na Šumavě a v jižních Čechách se datují do roku první poloviny 19. století. Roku 1836 byly poslední kočky zastřeleny na Kleti, Roklanu a Luzném. V roce 1838 na Krumlovsku a ve Zlaté Koruně a ještě v roce 1845 byly dvě střeleny na Hluboké a u Písku. Tyto poslední záznamy jsou v podstatě poslední důkazy o výskytu kočky na území Šumavy. Můžeme tedy jednoznačně říct, že kočka divoká na Šumavě vymizela s počátkem 19. století.

V dnešní době se kočky divoké opět objevují nejen v Evropě, ale i na našem území. Jak už bylo výše zmíněno, je složité rozlišit, zda se jedná o divokou nebo zdivočelou kočku nebo dokonce o jejich křížence. Spolehlivé určení by bylo možné pouze pomocí genetických testů.

Tabulka č. 7, Odstřel divokých koček na území Šumavy 1681 - 1925 (ÚHÚL Brandýs nad Labem)

ROK	POČET ZASTŘELENÝCH JEDINCŮ	ÚZEMÍ
1681	5	Český Krumlov
1682	2	Český Krumlov
1683	4	Český Krumlov
1702	1	Prachatice
1730	1	Český Krumlov
1731	1	Vimperk
1733	1	Český Krumlov

1734	2	Český Krumlov
1735	2	Český Krumlov
1736	4	Český Krumlov
1737	2	Český Krumlov
1738	1	Český Krumlov
1739	16	Český Krumlov
1741	1	Český Krumlov
1743	2	Český Krumlov
1744	1	Český Krumlov
1745	1	Český Krumlov
1746	5	Český Krumlov
1751	2	Český Krumlov
1753	1	Český Krumlov
1754	1	Český Krumlov
1755	1	Český Krumlov
1809	1 - poslední zastřelená	Strážný
1828	1 - poslední zastřelená	Vimperk
1834	23*	Železná Ruda
1848	2*	Železná Ruda
1848	42*	Železná Ruda

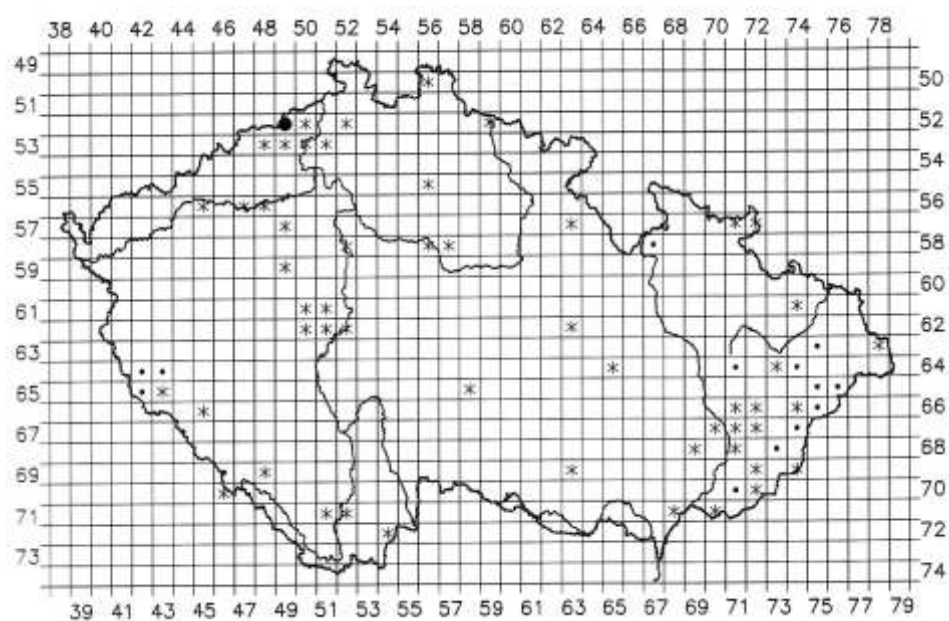
1855	206*	Nepomuk
1909	49*	Nepomuk
1910	43*	Nepomuk
1911	51*	Nepomuk
1912	81*	Nepomuk
1913	101*	Nepomuk
1914	70*	Nepomuk
1915	36*	Nepomuk
1920	2*	Železná Ruda
1921	5*	Železná Ruda
1922	9*	Železná Ruda
1923	9*	Železná Ruda
1924	21*	Železná Ruda
1925	22*	Železná Ruda

*Zcela evidentně se jedná o zastřelené domácí kočky.

Tabulka č. 8, Přehled odstřelených koček na panství Třeboň (archiv ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Třeboň)

ROK	POČET ZVÍŘAT
1625 – 1630	33
1631 – 1635	7
1636 – 1640	2
1641 – 1646	47
1646 - 1650	61
1671 – 1675	5
1676 – 1680	6
1681 – 1685	3
1686 – 1690	2
1691 – 1695	1
1701 – 1705	13
1706 – 1710	27
1711 – 1715	43
1716 – 1720	53
1721 – 1725	32
1726 – 1730	19
1731 – 1735	27
1736 – 1740	42
1741 – 1745	21
1746 – 1750	15
1751 – 1755	19

1756 – 1760	8
1761 – 1765	11
1766 – 1770	6
1771 - 1775	3

Výskyt kočky divoké (*Felis silvestris*) v ČR (* nálezy do roku 1950, ■ neověřené nálezy po roce 1950, ● doložené nálezy po roce 1650), (Anděra, Červený, 2009)

6. Pes domácí (*Canis familiaris*)

Kromě vlka obecného, medvěda hnědého, rysa ostrovida a kočky divoké, se na mušku lovců od 16. až do počátku 20. století dostal i pes domácí. Chov psa byl omezován nařízeními, hlavně z toho důvodu, aby psi neohrozili divoká, ale i domácí, užitková zvířata. Poddanský řád z roku 1560 uvádí ustanovení o povinnosti chování psů na řetěze, aby bylo zabráněno škodám na zvěři, volně směli pobíhat pouze psi „jimž byla uťata zadní noha, aneb ti, kteří měli na krku přivázaný klacek v délce $\frac{3}{4}$ lokte^{xx}“. (ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov) 28. 3. 1666 bylo vydáno nařízení, že všechny psi, kteří pobíhají bez klacku je nutné zastřelit. V roce 1715 byl vydán řád od Schwarzenberků, který zakazoval vpouštění psů do lesů, pobíhající psy bylo nařízeno zastřelit a bylo za ně vypláceno zástřelné. Hajní a myslivci museli psy vodit na šňůře. Na panství Vimperk byl roku 1731 vydán zákaz vodění psů do lesa poddanými a zákaz pobíhání psů řezníků a sedláků. Kromě nařízení ohledně míst, kam psi smějí a nesmějí a zákazu pobíhání, bylo vydáno i opatření, že velké psy nesmějí chovat poddaní. Máme zápis z 18. 10. 1755, kdy bylo zjištěno, že „proti zákazu držejí hut'mistři i sedláci velké psy. Povoluje se jim napříště pouze držení malých psů na řetězu“. (ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Vimperk) Psi pastevců měli být opatřeni 5/4 střevíce dlouhým klackem („klipsl“) a psi, kteří by pobíhali, mimo dozor bylo nařízeno zastřelit, bylo stanoveno zástřelné 30 kr. 1. 11. 1724 byl vysloven přísný zákaz chození do lesa s puškou a se psy, kvůli narušování potřebného klidu pro zvěř a poddaným bylo uloženo, aby své psy uvázali a nebrali sebou do polí. Toto nařízení bylo několikrát obnoveno.

Pro lovecké účely byla používána řada plemen, máme výkazy chrtů, loveckých i jiných psů. Oblíbeným plemenem byl křepelák. Psi byli krmeni chlebem. Ze zápisu z urbáře víme, že například v psinci u Lomku se nacházelo 13 knížecích psů (3 chrti a 10 psů loveckých) + 1 lovecký pes pana vrchního myslivce a 2 neupotřebitelní psi určení k zastřelení. Na tyto psy dostávali týdně 47 bochníků chleba. Vrchní myslivec panství Krumlov měl 3 knížecí psy, na něž dostával 21 bochníků chleba, k tomu ještě dalších 7 bochníků pro svého vlastního psa. Dohromady bylo na panství chováno 33

^{xx} Asi 45 cm.

psů (kromě těch k odstřelení), na něž se dostávalo 110 bochníků chleba týdně, tedy ročně 5720 bochníků chleba. Příklad o odstřelu psů uvádí tabulka z panství Krumlov.

Tabulka č. 9, Odstřel psů na panství Krumlov 1909 - 1955 (ÚHÚL Brandýs nad Labem, fond Krumlov)

ROK	POČET ZASTŘELENÝCH JEDINCŮ
1909	45
1910	36
1911	32
1912	29
1913	44
1914	35
1915	15
1955	61

Nařízení o chovu se nevyhnulo ani domácím kočkám. Kočkám zaměstnanců se nařizovalo uříznout uši. Za revírující kočky, které bylo nařízeno rovněž odstřelit, se platilo zástřelné 15 kr.

7. Diskuse

Oproti předchozím autorům neuvádím množství nových údajů, spíše jsem se snažila o přehledné seřazení toho, co je již známo. Navíc uvádím několik údajů, konkrétně u medvěda, které jsem do své práce doplnila po srovnání svých tabulek se staršími tabulkami Ing. Jana Andresky, Ph.D. Především konstatuji zastřelení medvěda na panství Rábí Janem Adamem Kocem z Dobrše, ke kterému pravděpodobně došlo právě v okolí Dobrše a to roku 1501. Dále se jedná o jednoho zastřeleného jedince na panství Prášily v roce 1808, který pravděpodobně byl i posledním úlovkem na tomto panství. Ostatní doplněné údaje nejsou v rozporu se zmíněnými tabulkami.

8. Závěr

Primárním cílem mé bakalářské práce bylo získání dostupných dat o výskytu velkých šelem z oblasti Šumavy a jižních Čech. Data byla zpracována do tabulek a podařilo se tak vytvořit soubor informací, se kterými lze dále pracovat.

Z výsledků je zřejmé, že hojný výskyt velkých šelem můžeme datovat do období šestnáctého století. Později začaly všechny šelmy postupně mizet. Zmínky o posledních zastřelených jedincích spadají do konce osmnáctého a počátku devatenáctého století. Přestože údaje nejsou někdy kompletní a někdy jsou dokonce irelevantní, lze dobře vysledovat rozšíření jednotlivých šelem a jejich postupný přechod z nížin do hor.

Z uvedených údajů je zřejmé, že vztah mezi člověkem a velkými šelmami se vyvíjel po staletí, ale velký obrat a zhoršení vztahu nastalo v šestnáctém století. Člověk vždy proti šelmám bojoval, ale v tomto období, díky rozvoji hospodářství a postupnému osidlování vyšších nadmořských výšek, docházelo k vzájemnému narušování životního prostoru mnohem častěji. Velké šelmy byly chápány pouze jako nepřátelé člověka a jeho domácích zvířat. Přestože dnes jsou velké šelmy chráněny, myslím, že na našem území nejsou zatím lidé schopni přijmout fakt, že se velké šelmy vracejí.

9. Seznam literatury

9.1. Literární zdroje

1. ANDĚRA, M. a J. GAISLER. *Savci České republiky*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2185-4.
2. ANDĚRA, M. a J. ČERVENÝ. *Velcí savci v České republice: Rozšíření, historie a ochrana 2. Šelmy*. Praha: Národní muzeum, 2009.
3. ANDRESKA, Jan. *Medvěd hnědý (Ursus arctos), jeho vymizení a návrat do naší přírody*. Praha, 2013, manuskript.
4. ANDRESKA, Jan a D. ANDRESKA. *Lovecké techniky a právní normy vedoucí k vyhubení vlka evropského (Canis lupus) v Českých zemích*. Praha, 2012.
5. ANDRESKA, Jiří a E. ANDRESKOVÁ. *Tisíc let myslivosti*. Vimperk: TINA, 1993. ISBN 80-85618-12-5.
6. HUBENÝ, P. *CHKO Šumava: Padesátiletá...* Vimperk: Typodesign s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87257-16-6.
7. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Boubín*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1964
8. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Hluboká n. Vlt.* ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1959
9. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Krumlov*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1966
10. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Kvilda*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1965
11. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Orlík*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1965
12. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Prachatice*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1967
13. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Prášíly*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1965
14. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Strážný*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1965
15. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Třeboň*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1961
16. KRUMML, F. *Historický průzkum pro lesní závod Vimperk*. ÚHÚL Brandýs nad Labem, 1968
17. KOKEŠ, O. *Historie výskytu kočky divoké v českomoravských krajích. Lynx*. Praha, 1974, č. 15.
18. LOKOČ, R. a M. LOKOČOVÁ, *Vývoj krajiny v České republice*. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2010, 85 s. ISBN 978-809-0480-735.

19. MECH L. D., Boitani L. *Wolves: Behaviour, Ecology and Conservation*. The Univeristy of Chicago, Chicago and London, 2003.
20. POSPÍŠKOVÁ, J.. *Úvod do problematiky rozšíření kočky divoké (Felis silvestris): evoluční a ekologický přístup*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra zoologie. Vedoucí práce RNDr. Pavel Hulva, PhD.
21. VODÁK, L. *Šumavští medvědi: jejich historie a perspektivy*. Správa NP a CHKO Šumava ve Vimperku, 1993

9.2. Internetové zdroje

1. ANDĚRA, Miloš a Jiří BERKOVEC. Medvěd hnědý. *BioLib* [online]. 2005 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1827/>
2. ANDĚRA, Miloš a Milan KOŘÍNEK. Kočka divoká. *BioLib* [online]. 2005 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1943/>
3. ANDĚRA, Miloš a Milan KOŘÍNEK. Vlk obecný. *BioLib* [online]. 2005 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1857/>
4. ANDĚRA, Miloš. Rys ostrovid. *BioLib* [online]. 2011 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: <http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1970/>

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh práce	
Název práce	
Autor práce	

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce,

jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom/a, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

podpis žadatele

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				